

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

ATBILDĪBA PAR NELIKUMĪGĀM DARBĪBĀM SPORTĀ
BAKALaura DARBS

Autore: **Alise Bruzinska**

Studenta apliecības Nr.: ab 16165

Darba vadītāja: Dr. Iur. prof. Valentija Liholaja

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Šī darba temats ir atbildība par nelikumīgām darbībām sportā, konkrētāk, par manipulācijām ar sporta sacensībām un antidopinga noteikumu pārkāpumiem, skatoties uz faktu, ka par pirmo Krimināllikumā iekļauts atsevišķs pants, bet par dopinga lietošanu nav un kriminālatbildību iespējams piemērot tikai ļoti retos gadījumos. Tālākai tēmas analīzei būtiski izprast jēdzienu saturu, šo darbību praktisko izpausmi un ietekmi uz sportistu tiesībām, interesēm, kā arī uz sabiedrību kopumā. Bakalaura darba mērķis ir apskatīt minēto neatļauto rīcību aktualitāti Latvijā, regulējumu un tā atbilstību starptautiskajiem tiesību aktiem, kā arī regulējumu ārvalstīs, kurās par manipulācijām ar sporta sacensībām un antidopinga noteikumu pārkāpumu paredzēta kriminālatbildība. Aplūkojot agrākos mēģinājumus papildināt Latvijas tiesību aktus, ārvalstu pieredzes, nepieciešamības novērst dopinga lietošanu, manipulāciju ar sporta sacensībām un antidopinga noteikumu pārkāpumu līdzīgās būtības un radītajām sekām, izdarīti secinājumi par kriminālatbildības noteikšanas vajadzību un izvirzīti priekšlikumi normu izveidei.

Atslēgvārdi: manipulācijas ar sporta sacensībām, dopings, novēršana, atbildība, godīga cīņa, kriminālatbildības ieviešana.

ANNOTATION

The subject of this work is the responsibility for illegal activities in sport, more specifically, the manipulation of sports competitions and anti-doping rules violations, considering the fact that about the first one The Criminal Law of Latvia contains a separate article, but there is no criminal liability for doping it can only be applied in very rare cases. For further analysis of the topic, it is essential to understand the content of the concepts, the practical expression of these activities and the impact on the rights, interests, and the general public of the athletes. The aim of the Bachelor's paper is to examine the topicality of unlawful actions in Latvia, regulation and its compliance with international law, as well as regulation in foreign countries, where criminal liability for manipulation of sports competitions and anti-doping rules is provided. Based on earlier attempts to supplement Latvian legislation, foreign experience, the need to prevent doping, similar nature and consequences of manipulation of sports competitions and anti-doping rule violations conclusions have been drawn on the need for criminal liability. The author has put forward proposals to supplement The Criminal Law.

Keywords: manipulation of sport competition, doping, prevention, responsibility, fair play, introduction of criminal responsibility.

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION	3
SATURS	4
1. MANIPULĀCIJAS AR SPORTA SACENSĪBĀM	7
1.1. Jēdziena izpratne, darbību izpaušme	7
1.2. Tiesiskais regulējums Latvijā	8
1.3. Starptautiskais regulējums	13
2. DOPINGS, RĪCĪBAS MĒRĶI	18
2.1. Dopinga jēdziena izpratne	18
2.2. Dopinga lietošanas mērķi un kaitīgās sekas	19
2.3. Dopinga novēršanas vēsture	20
2.4. Dopinga regulējums Latvijā	22
3. ĀRVALSTU REGULĒJUMS UN PRAKSE	32
3.1. Manipulācijas ar sporta sacensībām ārvalstu tiesību aktos un tiesu prakse	32
3.2. Ārvalstu antidopinga regulējums un tiesu prakse	39
KOPSAVILKUMS	45
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	48

Ievads

Sports ir fiziskās aktivitātes, galvenokārt, veselības uzturēšanai un fizisko īpašību attīstībai. To mēdz dēvēt par *fizisko kultūru*, jau no šī jēdziena, pēc autores domām, izriet, ka tas pieprasa ievērot kādus principus, noteikumus, kuri ir iedibināti pašos pirmssākumos. Cilvēku azarta dēļ sportisti sacenšas un tas, atkarībā no sporta veida, prasa ātrumu, spēku, izturību, veiklību. Diemžēl vēlme uzvarēt ir tik liela, ka sportisti norādītās īpašības cenšas uzlabot negodīgā veidā, proti, lietojot dopingus. Tomēr ir personas, kurām sportiskie sasniegumi nav galvenais, jo vilinājums gūt labumu prevalē pār vēlmi uzvarēt, līdz ar to sacensības tiek prettiesiski ietekmētas.

Starptautiskās Olimpiskās Komitejas prezidents Tomass Bahs (*Thomas Bach*) identificējis manipulācijas ar sporta sacensībām kā vienu no lielākajiem mūsdienu sporta izaicinājumiem, kopā ar dopingus. Olimpiskā kustība ir pilnībā par "tūriem" sportistiem, tāpēc viņi ir jāaizsargā.¹

Dopings ir antidopinga noteikumu pārkāpums. Aizliegto paņēmieni, panākumu gūšanai, sportisti izmanto gan treniņos, gan sacensībās, radot ne tikai sev priekšrocības attiecībā pret citiem dalībniekiem, bet arī nopietni apdraudot savu veselību. Lai nodrošinātu vienlīdzīgus apstākļus visiem, ir pieņemti noteikumi, kas aizliedz dopinga vielu lietošanu, tie ir: Starptautiskā konvencija pret dopingus sportā², Eiropas Padomes Antidopinga konvencija³ un Pasaules Antidopinga kodekss⁴. Manipulācijas ar sporta sacensībām ir Pienākumu un tiesību apjoms, kas izriet no starptautiskajiem līgumiem, var būt nostiprināts nacionālajos normatīvajos aktos, bet, lai uzsvērtu jautājuma nozīmību, nacionālo sporta tiesību regulējums tiek precizēts atbilstoši starptautisko līgumu tvērumiem.⁵

Darba temats ir ļoti aktuāls - aizdomas par manipulācijām ar sporta sacensībām un nepārtraukti jauni dopinga skandāli, ar tiem sekojošiem sodiem, kas nereti turpinās ar domstarpību risināšanu starptautiskajā arēnā un tiesā.⁶ Kā arī vairākkārt no Latvijas amatpersonām dzirdēts viedoklis, ka regulējumam dopinga jomā būtu jābūt vismaz tik pat stingram kā par manipulācijām

¹UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation, 2017. Pieejams:<https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2017/UNODC-IOC-Study.pdf?fbclid=IwAR3aZKD018Mic2dBS8qPriV7iYm8bP8EfxKfcwDfqqrN5sli38ShCwWhRZk> [aplūkots 13.03.2019.]

² Starptautiskā konvencija pret dopingus sportā. Apstiprināta Parīzē 19.10.2005. [03.02.2019. red.]

³ Eiropas Padomes Antidopinga konvencija. Parakstīta Strasbūrā 16.11.1989. [04.02.2019. red.]

⁴ Pasaules Antidopinga kodekss. Apstiprināts Monreālā 01.05.2016. Pieejams: http://www.vsmc.gov.lv/wp-content/uploads/2017/03/WADC_ISTI_2017_LV.pdf [03.02.2019. red.]

⁵ Matule S. Sports un tiesības no jurista skatpunkta. Jurista Vārds, 2016, Nr.33 (936)

⁶ Ibid.

ar sporta sacensībām. Tā, piemēram, 2018.gada Phjončhanas ziemas olimpiskās spēles aizēnoja aizdomas, sankcijas un diskvalifikācijas.

Autore darba ietvaros pētīs Latvijas, ārvalstu un starptautiskos tiesību aktus attiecībā uz dopinga un manipulācijām ar sporta sacensībām, kā arī apskatīs gadījumus praksē.

Darba mērķis ir izpētīt nodarījumu teorētiskos un praktiskos aspektus, kā arī attiecīgo regulējumu efektivitāti.

Darba mērķu sasniegšanai izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Aplūkot un izprast, *dopīnga* un *manipulāciju* ar sporta sacensībām jēdzienus;
2. Analizēt Latvijas tiesisko regulējumu;
3. Izvērtēt ārvalstu tiesisko regulējumu (valstis, kurās par šiem pārkāpumiem noteikta kriminālatbildība);
4. Izpētīt, kā kriminālatbildība par pārkāpumiem tiek piemērota praksē ārvalstīs un vai tas tiek darīts Latvijā;
5. Izvērtēt dopīnga kriminalizēšanas nepieciešamību, ņemot vērā Krimināllikuma 212.¹ pantu⁷.

Darbā izvirzītā mērķa sasniegšanai un uzdevumu izpildei, autore izmanto tādas pētniecības metodes kā analītiskā, vēsturiskā, dogmatiskā un salīdzinošā. Analītiskā pētniecības metode pielietota antidopīnga sistēmas izvērtēšanai, problēmu risinājuma meklēšanai. Apskatot starptautisko un nacionālo regulējumu izmantota vēsturiskā pētniecības metode. Darba autore darbā pamatojas ar vispārārstītiem tiesību principiem, piemēram, “nevainīgs, kamēr nav pierādīta vaina”, šāds paņēmiens norāda uz dogmatisko pētniecības metodi. Visbeidzot tika izmantota salīdzinošā metode, lai noteiktu kriminālatbildības efektivitāti antidopīnga pārkāpumu prevencijai.

Bakalaura darbs sastāv no trim nodaļām. Pirmajā no tām atspoguļota manipulāciju ar sporta sacensībām jēdziena izpratne un darbību izpaušme, to tiesiskais regulējums Latvijā un starptautiski. Otrajā nodaļā aplūkots dopīnga jēdziens, tā lietošanas mērķi un kaitīgās sekas, kā arī novēršanas veste un tiesiskais regulējums Latvijā. Trešajā nodaļā analizēts ārvalstu regulējums un prakse gan manipulāciju ar sporta sacensībām, gan antidopīnga jomā.

⁷ Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [02.02.2019. red.]

1. MANIPULĀCIJAS AR SPORTA SACENSĪBĀM

1.1. Jēdziena izpratne, darbību izpausme

Pirmās manipulācijas sportā novērotas jau 388.g.p.m.ē., tātad tā nav jauna parādība, bet pieaugot materiālajām vērtībām, šīs darbības kļūst izplatītākās un vērienīgākas. 388.g.p.m.ē. Tasālijas bokseris Eupolos deva kukuļus 3 cīnītājiem, lai viņš varētu iegūt zelta medaļu.⁸ Mūsdienās tas notiek ar totalizatoru palīdzību, kas piedāvā gūt peļņu, ja realizējas personas prognozētie apstākļi. Tiek publicēts koeficients uz konkrētu sacensību rezultātu vai statistikas rādītāju, ar to pareizas prognozes gadījumā reizina summu, kas uzlikta kā likme. Piemēram, ja koeficients uz kādas komandas uzvaru ir 2, komanda uzvar un veikta likme 100 *euro* uz šādu rezultātu, personai izmaksājami 200 *euro*. Vispārīgi sporta derības nav nekas slikts, tas ir galvenais sporta finanšu avots, problēmas sākas, kad šajās darbībās iesaistās sacensību dalībnieki- sportisti, treneri, tiesneši, komandu vadība, ārsti, pat sekretariāta darbinieki. Parasti sporta veidu organizāciju pārstāvji grib domāt, ka viņu sacensības tas neskar, taču realitātē jebkuru sporta veidu var ietekmēt - gan komandu, gan vēl vieglāk individuālos. Sekojot sporta videi internetā, autore novērojusi, ka aizdomas no līdzjutēju puses ir ļoti bieža parādība, īpaši basketbolā un futbolā. Ja komanda, kurai iepriekš bijuši vājāki rezultāti, uzvar nomināli spēcīgāku pretinieku, seko komentāri, ka tas nav noticis saskaņā ar godīgas spēles principiem, proti, apzināts zaudējums, lai gūtu kādu labumu. Individuālajos sporta veidos izceļas teniss, piemēram, 2012.gada Londonas Olimpiskajās spēlēs kopējais derību apgrozījums bija 568 145 012 ASV dolāri, no tiem tenisa apgrozījums- 323 541 000 ASV dolāri.⁹ Iespējams prognozēt ne tikai sacensību gala rezultātu, bet arī, piemēram, perioda, puslaika vai ceturtdaļas rezultātu, rezultāta starpību, ka arī atsevišķa spēlētāja sniegumu, kas ietekmēšanas procesu padara vēl vieglāku.

Iepriekš aprakstītās prettiesiskās darbības sacensību gaitas un rezultātu ietekmēšanā jeb “spēļu sarunāšanu” apzīmē kā manipulācijas, jo tā tās nosauktas Eiropas Padomes 2014.gadā apstiprinātajā Konvencijā pret manipulācijām ar sporta sacensībām (*Macolin Convention*). Konvencija ir ļoti nozīmīga, jo tas ir pirmais starptautiskais juridiskais dokuments, kas nosaka principus, kā valstīm jārikojas cīņā pret šīm manipulācijām, taču tā joprojām nav stājusies spēkā. Lai tas notiktu, tā jāratificē 5 valstīm, līdz šim to izdarījušas 3, Latvija Konvenciju parakstīja

⁸ LSFP seminārs par manipulācijām sportā 2019.gada 26.februārī, Rīgā.

⁹ Interpol, International Olympic committee. Handbook of protecting sport from competition manipulation, Lausanne, 2016, p.30. Pieejams: <file:///C:/Users/user/Downloads/INTERPOL-IOC%20Handbook%20on%20Protecting%20Sport%20from%20Competition%20Manipulation.pdf> [aplūkots 20.02.2019.]

2017.gada 12.decembrī Strasbūrā.¹⁰ Dokumenta parakstīšana nozīmē, ka valsts neveiks darbības, kas ir pretrunā ar attiecīgo starptautisko līgumu. Līdz ar to Latvija ir parādījusi gribu Konvenciju ievērot, uz tās pamata veicot grozījumus Latvijas normatīvajos aktos.

1.2. Tiesiskais regulējums Latvijā

Katras valsts interesēs ir darīt visu, lai nodrošinātu sportā vidi, kurā tiek ievēroti godīgas spēles principi un nemazinātos neparedzamība. Lai izskaustu problēmu, kas novērota arī Latvijas sportā, tiesībsargājošajām iestādēm bija nepieciešami iedarbīgāki tiesiskie līdzekļi, jo līdz grozījumu pieņemšanai par sporta spēļu rezultātu ietekmēšanu bija iespējams piemērot kriminālatbildību, taču, vērtējot kā krāpšanu, un praksē tas nestrādāja- grūtības saukt pie atbildības iesaistītās personas, kā arī problemātiski noteikt cietušos šādās lietās.¹¹ Piemēram, 2014.gadā Latvijas Basketbola savienība (turpmāk- LBS) uz mūžu diskvalificēja Latvijas basketbola līgas 2.divīzijas spēlētāju Artūru Suhanovu, kurš bija ietekmējis spēļu rezultātus- sarunājis ar konkrētas komandas pārstāvjiem, ka spēle beigsies ar vajadzīgo iznākumu, kā rezultātā guvis mantisku labumu.¹² Neko citu LBS konkrētajā gadījumā piemērot nevarēja, taču pēc tam norādīja uz sadarbības uzsākšanu ar Iekšlietu ministriju. Šobrīd, ar spēkā esošo normu, A.Suhanovam varētu piemērot kriminālatbildību, jo nodarījuma pazīmes atbilst KL 212.¹ pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvam. 2017.gadā ar LBS valdes lēmumu diskvalifikācija A. Suhanovam tika atcelta, atļaujot spēlēt Latvijas basketbola līgas 3.divīzijā.¹³ Pēc autores domām, šāda diskvalifikācija nav pietiekama, jo ietekmētājiem vai tiem, kuri apsvēruši piedalīties darījumos, jāredz, ka pārkāpums ir būtisks gan no ētiskās puses, gan materiālās, jo totalizatoros apgrozās iespaidīgas summas, kā arī shēmās tiek iesaistīti ļoti jauni sportisti un amatieri, kuri par spēlēšanu nesaņem neko vai pavisam nelielas summas un spēļu sarunāšanu redz kā vieglu veidu, kā tikt pie naudas.

¹⁰ Eiropas Padomes Konvencija pret manipulācijām ar sporta sacensībām. Parakstīta 18.09.2014. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/215>; Parakstīta Eiropas Padomes Konvencija pret manipulācijām ar sporta sacensībām. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/2713-parakstita-eiropas-padomes-konvencija-pret-manipulacijam-ar-sporta-sacensibam> [22.02.2019. red.]

¹¹ Juridiskā komisija konceptuāli atbalsta pastiprinātu kriminālatbildību par spēļu "sarunāšanu" sportā. Jurista Vārds, 2015. Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/267356-juridiska-komisija-konceptuali-atbalsta-pastiprinatu-kriminalatbildibu-par-speļu-sarunas-sporta/> [aplūkots 22.02.2019.]

¹² Siliņš M. Lbs par spēļu rezultātu ietekmēšanu diskvalificē pirmo spēlētāju. Pieejams: <https://www.la.lv/lbs-par-speļu-rezultātu-ietekmesanu-diskvalifice-pirmo-speletaju> [aplūkots 03.04.2019.]

¹³ Latvijas Basketbola savienības valdes sēžu protokoli, 2017, 68.lpp. Pieejams: https://basket.lv/documents/33ed0-valdes_protokoli_2017.pdf [aplūkots 03.03.2019.]

Izplatības un kvalifikācijas problēmu dēļ, respektējot Konvenciju pret manipulācijām ar sporta sacensībām, 2015.gadā Tieslietu ministrija sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministrijas sporta departamentu un Latvijas Olimpisko komiteju, piesaistot futbola federācijas un sporta nozaru ekspertus, sagatavoja grozījumus Krimināllikumā (turpmāk- KL) par manipulācijām ar sporta sacensībām jeb spēļu sarunāšanu, tie paredzēja KL iekļaut pantu “Manipulācijas ar sporta sacensībām”. Pamatojums šīm iecerēm bija nenovēršamie sporta komercializēšanās procesi, ar kuriem “roku rokā iet” jaunas metodes, kā ietekmēt sacensību gaitu un rezultātus, nolūkā gūt materiālu vai cita veida labumu. Šīs darbības ir pretstatā ar godīgumu un noteikumu ievērošanu, kā arī zūd sabiedrības interese par sporta sacensību apmeklēšanu vai to vērošanu ar digitālo līdzekļu palīdzību, tās grauj sporta tēlu kopumā. Grozījumi stājās spēkā 2016.gada 1.martā. Līdz ar izmaiņām KL, arī Sporta likumā bija nepieciešams veikt grozījumus, nosakot aizliegumu veikt manipulācijas sportā un uzlikt pienākumu sportistiem un organizācijām rīkoties, lai novērstu šādu nevēlamu darbību iespējamību.¹⁴

Sporta likumā ar 2016.gada 1.marta grozījumiem ieviests 15.¹ pants, kas paredz ne vien manipulāciju ar sporta sacensībām aizliegumu un pienākumu sportistiem, sporta organizācijām, sporta darbiniekiem, sporta speciālistiem īstenot visas manipulāciju novēršanai nepieciešamās darbības, bet arī definē šo jēdzienu. Manipulācijas ar sporta sacensībām šā likuma interpretācijā ir jebkāda darbība, kas vērsta uz sporta sacensību gaitas vai rezultāta neparedzamības pārkāpšanu. Savukārt, lai izprastu šo definīciju, jāizskaidro, ko likumdevējs noteicis kā sporta sacensības - tas redzams Sporta likuma 1.panta sestajā daļā, proti, tas ir pasākums labāko sportistu vai komandu noteikšanai, kurš noris atbilstoši sacensību organizatora apstiprinātam sacensību nolikumam.¹⁵ Redzams, ka jēdziens ir ļoti plašs, jo organizatoru apstiprināts sacensību nolikums ir ne tikai profesionālajā sportā, bet arī amatieru, bērnu un pat tautas (brīvā laika pavadīšana hobija līmenī) sportā.

Vienlaikus Krimināllikums papildināts ar 212.¹ pantu, kas iekļauts KL XIX nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā”. Šā panta pirmajā un otrajā daļā paredzēta atbildība par mazāk smagu noziegumu, bet trešajā daļā par smagu noziegumu. Šā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt fiziska, pieskaitāma persona, kas sasniegusi kriminālatbildības piemērošanas vecumu, t.i., ir vismaz četrpadsmit gadus veca.¹⁶ Panta pirmā daļa: par manipulācijām ar sporta

¹⁴ Par manipulācijām sportā noteiks kriminālatbildību. Jurista vārds, 2015, Nr. 35 (887), lpp.

¹⁵ Sporta likums: LV likums. Pieņemts 24.10.2002. [25.02.2019. red.]

¹⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināltiesības. Sevišķā daļa, trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 179.- 180.lpp.

organizācijas rīkotām sporta sacensībām- soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Pirmkārt, šajā panta daļā redzams, ka tiek sašaurināts Sporta likuma 1.panta otrajā daļā definētais sacensību jēdziens, proti, sporta organizācijas rīkotas sporta sacensības. Sporta likuma 10.panta otrā daļa nosaka, ka sporta organizācijas ir sporta klubi, sporta federācijas un citas likumā minētās institūcijas. Sporta klubi saskaņā ar panta otro daļu ir biedrība, kurā apvienojušās fiziskās un juridiskās personas, lai īstenotu savas intereses noteiktā sporta veidā un veicinātu tā attīstību. Par sporta kluba biedru var būt arī sporta izglītības iestāde, kurai nav juridiskas personas statusa. Sporta klubi var apvienoties sporta federācijā, kas attiecīgi ir biedrība, kura sastāv no sporta klubiem un citām juridiskajām personām, kuru darbība ir saistīta ar noteiktu sporta veidu vai darbības jomu, un kuras mērķis ir vadīt un koordinēt darbu attiecīgajā sportā vai darbības jomā, kā arī pārstāvēt šo sporta veidu vai darbības jomu attiecīgajās starptautiskajās sporta organizācijās. Skaidrojot jēdziena “sporta organizācija” definīciju, redzams, ka KL 212.¹ neattiecas uz sacensībām, kuras nav rīkojusi kāda sporta organizācija, piemēram, izglītības iestādes vai fiziskas personas organizētas sacensības, taču Latvijas Olimpiskās komitejas ģenerālsekretārs Žoržs Tikmers pirms 2016.gada 1.marta grozījumu spēkā stāšanās teicis: ”Kaut gan piedāvātie grozījumi KL attiecināmi uz sporta organizāciju rīkotām sacensībām - Latvijas čempionātiem, sacensībām, kur piedalās Latvijas izlase, paredzētās izmaiņas Sporta likumā - pienākums rīkot godīgas sacensības - skar arī citus rīkotājus, ieskaitot mācību iestādes. Likumu grozījumu autori uzskata, ka Latvija šajā ziņā ir pionieris, izvirzot pat stingrākas prasības nekā prasa konvencija.”¹⁷ Šāda likuma normas attiecināmība uz subjektiem, pēc autores domām, ir loģiska, jo kriminālatbildību piemērot pavisam neliela mēroga un nozīmes sacensībām nebūtu pieņemami.

Atgriežoties pie KL 212.¹ panta pirmās daļas, kurai ir formāls sastāvs, par manipulācijām kriminālatbildību iespējams piemērot arī tad, ja no šīm darbībām nav gūts materiāls labums, tātad pietiek ar to, ka rezultāts ir ietekmēts negodprātīgi. Saskaņā ar panta pirmās daļas sankciju, par šādu nodarījumu paredzēts sodīt ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. 212.¹ panta otrajā daļā, kas ir ar formālu sastāvu, norādīti kvalificējošie apstākļi, proti, par panta pirmajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās saistītas ar materiālu vērtību, mantiska vai citāda rakstura labuma pieņemšanu, nodošanu vai piedāvāšanu, - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu

¹⁷ Luksa M. Par godīgām sporta sacensībām bez noziedzīgas tirgošanas. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/273465-par-godigam-sporta-sacensibam-bez-noziedzigas-tirgosanas-2015> [aplūkots 06.01.2019.]

brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Par šā panta otrajā daļā norādītās kvalificējošās pazīmes jeb nodarījuma priekšmetu var būt jebkuri materiāli vai citādi labumi, piemēram, nauda, vērtspapīri, pakalpojumi, noguldījumi uz pieņēmēja vārda, rūpniecības preces. Nodarījums izpaužas kā labuma pieņemšana ar aktīvu rīcību tieši no tā devēja vai ar starpnieka palīdzību par kādas likumīgas vai pretlikumīgas darbības izdarīšanu vai neizdarīšanu labuma devēja labā.¹⁸ Pazīmi par materiālu vērtību, mantiska vai citāda rakstura labuma pieņemšanu, nodošanu, piedāvāšanu varētu uzskatīt kā kukuļošanu, jo ar šādiem jēdzieniem var sastapties KL 320. panta pirmajā daļā un 323.pantā pirmajā daļā, tomēr 320. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts ir valsts amatpersona. Kukuļdošanā subjekts var būt jebkura persona, taču manipulāciju ar sporta sacensībām gadījumā, svarīgi, lai par kaitīgo rīcību atbildētu arī sportists, kurš visbiežāk ir pieņēmis materiālu vērtību, mantisku vai citāda rakstura labumu. Vairumā gadījumu sportists nav KL 320.panta subjekts, jo nav valsts amatpersona, un līdz ar to nav saucams pie kriminālatbildības par šo nodarījumu saskaņā ar šo pantu. Savukārt, panta trešā daļa nosaka, ka par tā otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas izdarīts lielā apmērā vai ja to izdarījusi organizēta grupa, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai naudas sodu. Saskaņā ar likumu ‘‘Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību’’ 20.pantu, noziegums izdarīts lielā apmērā, ja nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu.¹⁹ Savukārt, saskaņā ar Krimināllikuma 21.panta pirmo daļu, organizēta grupa ir vairāk nekā divu personu izveidota apvienība, ar nolūku izdarīt vismaz vienu noziegumu, tās dalībnieki iepriekš vienojušies par pienākumu sadali.

Praksē pastāv divu veidu manipulācijas, vadoties pēc iesaistīto personu skaita. Pirmais variants, kad sporta sacensībās klātesošas personas, piemēram, sportists, treneris, tiesnesis, izdara likmi pats vai ar kādas personas starpniecību uz savu spēli un ietekmē rezultātu vai sacensību gaitu. Otrais variants- persona vai personu grupa veic derības, apsola vai piešķir personai, kura var ietekmēt sacensību gaitu vai rezultātu, dot materiālu labumu. Personas, kurām materiālās vērtības solītas vai nodotas, izmantojot savu stāvokli, veic ļaunprātīgu ietekmēšanu. Pēc autores domām, jāvērtē, vai KL 212.¹ panta otrā un trešā daļa attiecas uz iepriekš aprakstīto pirmo variantu, jo kā kvalificējošā pazīme ir saistība ar materiālu vērtību, mantiska vai citāda rakstura labumu pieņemšanu, nodošanu vai piedāvāšanu. Piemēram, spēlētājs ietekmē spēli un panāk sev vēlamu

¹⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināltiesības. Sevišķā daļa, trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 762.lpp.

¹⁹ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LV likums. Pieņemts: 15.10.1998. [12.02.2019. red.]

rezultātu, kādu ir prognozējis sporta derību iestādē jeb totalizatorā, līdz ar to gūst mantisku labumu - uz šo apstākļu kopumu nevarētu attiecināt materiālu vērtību, mantiska vai citāda rakstura labumu pieņemšanu, nodošanu, piedāvāšanu, jo subjekts šajā variantā nevienam materiālas vērtības nenodod, nepiedāvā, kā arī no citiem nepieņem, tas veic neatļautās darbības tikai savās interesēs. Tātad KL 212.¹ panta otrā daļa attiecināma tikai uz vienu no manipulāciju ar sporta sacensībām iespējamajiem variantiem. No panta sankcijām izriet, ka maksimālais soda mērs, kuru var piemērot, ir brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem, taču bieži šādos pārkāpumos būs iesaistīta arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, par kuru KL 195.pants kā smagāko soda mēru nosaka brīvības atņemšanu līdz pat divpadsmit gadiem, tātad teorētiski, pilnīgi vai daļēji saskaitot soda mērus, brīvības atņemšanas termiņš iespējams pat ilgāk par divpadsmit gadiem.

Pirms Sporta likuma un Krimināllikuma papildināšanas, Tieslietu ministrs Dzintars Rasnačs atzinis: "Izmeklēšanas iestādes ierosinājušas vairākus kriminālprocesus, tomēr samērā lielas grūtības sagādājis tas, ka esošās tiesību normas par krāpšanu, neatļautu labumu pieņemšanu un komerciālo uzpirkšanu nav īsti piemērotas konkrētā noziedzīgā nodarījuma (manipulācijas ar sporta sacensībām- aut.piez.) izmeklēšanai un novešanai līdz notiesājotam spriedumam; tam ir vajadzīgas speciālas normas."²⁰ Skaļākais ar spēļu sarunāšanu saistītais gadījums Latvijā bija 2014.gada futbola spēļu ietekmēšanas lieta, izmeklēšanu šajā lietā pabeidza un to nodeva prokuratūrai 2017.gadā. Futbola kluba Daugavpils "Daugava" pārstāvji ilgstoši iesaistījušies spēļu sarunāšanā gan Latvijas, gan Eiropas līmenī. Latvijas Futbola federācija saņēma ziņojumus no Eiropas Futbola Federāciju asociācijas un totalizatoru likmju monitoringa kompānijas par kluba iespējamo saistību ar sporta sacensību manipulācijām, Valsts policija aizturēja komandas galveno treneri un divus spēlētājus, kopumā aizturēja astoņas personas - divas amatpersonas, divus spēlētājus, manipulāciju organizatoru un viņa atbalstītājus. Drošības līdzekli - apcietinājumu piemēroja tikai vienai personai, O.Gavrilovam, kuram jau bija spēkā esoša diskvalifikācija no Latvijas futbola. Spēlētāji un treneri pēc kluba prezidenta pieprasījuma nospēlēja vajadzīgo rezultātu, par to viņiem tiek maksāts un klubā ikviens esot informēts par minēto procesu norisi, šādu informāciju sniedza komandas bijušais spēlētājs. Izmeklēšanā konstatēts - divas personas manipulāciju ar sporta sacensībām rezultātā no totalizatoros iegūtās naudas iespējams nav nomaksājuši nodokļus gandrīz 48 tūkstošu *euro* apmērā un piesavinājušies kluba "Daugava" naudu 284 tūkstošu *euro* apmērā. Pēc izmeklēšanas pabeigšanas kriminālvajāšanu lūgts uzsākt pret divām

²⁰ Luksa M. Par godīgām sporta sacensībām bez noziedzīgas tirgošanas.

Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/273465-par-godigam-sporta-sacensibam-bez-noziedzigas-tirgosanas-2015> [aplūkots 06.01.2019.]

personām par izvairīšanos no nodokļu nomaksas lielā apmērā un piesavināšanos lielā apmērā, citi noziedzīgi nodarījumi netika konstatēti²¹, jo, ņemot vērā KL 5.panta pirmo daļu par likuma spēku laikā un konkrēto manipulāciju veikšanas periodu, kas notika līdz kriminālprocesa uzsākšanai, t.i., 2014.gadam, tāvad KL ieviestā speciālā norma stājās spēkā pēc pretiesisko darbību veikšanas un līdz ar to nav piemērojama minētās lietas izskatīšanā. Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieks A.Grišins 2014.gadā norādījis, ka izmaiņas KL ir nepieciešamas, jo tad lietu izmeklēšana noritētu ātrāk.

Tomēr arī pēc speciālo normu ieviešanas nav neviena sprieduma par KL 212.¹ pantā paredzēto noziedzīgā nodarījuma sastāvu, lai gan aizdomīgi rezultāti novēroti nereti un pieņēmumi pa rezultātu un sacensību gaitu ietekmēšanu izskan bieži. Piemēram, 2017.gadā Latvijas futbola virslīgas direktors pauda pārliecību, ka spēle bijusi sarunāta, jo novērota likmju attīstība tās laikā. Pēc pazīmēm pat varējis konstatēt, ka atbildīgie ir Babītes komanda, taču tika izteikts tikai brīdinājums.²² Autore uzskata, ka ir pārlietu liela tolerance pret šiem pārkāpumiem, ārvalstīs ir pausta nostāja par nulles toleranci. Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvalde informē, ka 2017.gadā uzsākti divi kriminālprocesi par manipulācijām ar sporta sacensībām, bet 2018.gadā viens kriminālprocess. Vienlaikus pārvaldes 2.nodaļas priekšnieks norādīja, ka sabiedrība sporta manipulāciju sērgu neuzskata kā būtisku problēmu un tā nav jūtama, taču tā pastāvot.²³ Autore pret šo apgalvojumu vēlas iebilst, ka sporta sabiedrībā šī problēma ir ļoti jūtama, jo ir netaisni, ka gandrīz pēc katras spēles, kur nomināli vājāks pretinieks uzvar spēcīgāku, tiek runāts par neatļautām derībām, lai gan uzvara panākta godīgā cīņā. Tas bojā sporta koptēlu un pamatvērtības.

Kriminālatbildība par sporta sacensību manipulācijām demonstrē, ka šīs neatļautās darbības nav vienkāršs sporta noteikumu pārkāpums, bet arī pārkāpums pret sabiedrību plašākā nozīmē.

1.3. Starptautiskais regulējums

Lai panāktu ciešāku vienotību starp dalībvalstīm cīņā pret manipulācijām sporta sacensībām, aizsargātu taisnīgumu un ētiskos apsvērumus sportā saskaņā ar sporta autonomijas principu,

²¹ Valsts policijas preses relīze. Futbola spēļu sarunāšanas lietā policija lūgusi uzsākt kriminālvajāšanu pret divām personām. Pieejams: <https://lvportals.lv/dienaskartiba/284592-futbola-spelu-sarunasanas-lieta-policija-lugusi-uzsakt-kriminalvajasanu-pret-divam-personam-2017> [aplūkots 27.02.2019.]

²² Virslīgas izpilddirektors: Pilnīgi skaidrs, ka "Babītes" spēle Ziemas kausā bija sarunāta. LETA. Pieejams: <https://www.tvnet.lv/4587558/virsligas-izpilddirektors-pilnigi-skaidrs-ka-babites-spele-ziemas-kausa-bija-sarunata> [aplūkots 27.02.2019.]

²³ Aizvadīts seminārs par manipulācijām sportā. Pieejams: <https://lsfp.lv/jaunumi/zinas/aizvadits-seminars-par-manipulacijam-sporta> [aplūkots 03.03.2019.]

Eiropas Padome 2014.gadā pieņēma iepriekš jau minēto Eiropas Padomes konvenciju pret manipulācijām ar sporta sacensībām. Mērķu izpildei Konvencijas 1.panta 2.punkta a) daļa nosaka uzdevumu novērst, atklāt un sankcionēt nacionālas vai starpvalstu manipulācijas ar nacionālām vai starptautiskām sacensībām, savukārt b. daļa paredz nacionālās un starptautiskās sadarbības veicināšanu starp valsts iestādēm un sportā, sporta derībās iesaistītajām organizācijām. Konvencijas 3.pants skaidro tajā lietotos jēdzienus, 1.daļa- sporta sacensības ir jebkurš sporta pasākums, kas organizēts saskaņā ar Konvencijas koordinācijas komitejas noteiktas sporta organizācijas sastādītiem noteikumiem, un ir starptautiskas sporta organizācijas vai citas kompetentas organizācijas atzīti. Otrā daļa - sporta organizācija” nozīmē organizāciju, kas reglamentē sportu vai vienu noteiktu sporta veidu. Ceturtā daļa definē terminu “manipulācijas ar sporta sacensībām” - tīša vienošanās, darbība vai bezdarbība ar mērķi ietekmēt rezultātu vai sporta sacensību gaitu, daļēji vai pilnībā likvidējot sacensību neparedzamību, nolūkā gūt nepamatotas priekšrocības sev vai citiem. Tipiski pastāv divu veidu pamatojums manipulāciju veikšanai - sportiskais, lai palīdzētu kādai citai komandai vai sportistam un finansiālais, lai gūtu mantisku labumu. Autore pirmajam variantam kā piemēru var sniegt šādu gadījumus, pirmkārt, komanda vai sportists apzināti zaudē, jo turnīra tabulā uzvara vai zaudējums tai vairs neko nemaina, bet otrai komandai vai sportistam panākums ir būtisks cīņā par, piemēram, iekļūšanu izslēgšanas spēlēs. Otrs variants - finansiālais, ir daudz izplatītāks un izraisa lielāku ažiotažu sabiedrībā. Konvencijas 3.panta piektā daļa - sporta derības ir naudas izteiksmes likmes likšana, kas tiek veiktas ar nolūku iegūt finansiālu labumu, ņemot vērā kādu tikai nākotnē paredzamu un iespējamu notikumu saistībā ar sporta sacensībām.

Konvencijas 7.pants nosaka, ka dalībvalstis mudina sporta organizācijas un sacensību organizatorus pieņemt un realizēt noteikumus pret manipulācijām sporta sacensībās, kā arī organizācijām jāsteno labas pārvaldības principi, piemēram, jānovērš interešu konflikti, tostarp, piemēram, sportists noslēdz derības par sporta sacensībām, kurās pats iesaistīts. Labas pārvaldības principi saistīti arī ar prasību sacensībās ieinteresētajām personām ziņot par jebkuru aizdomīgu rīcību, kuru varētu uzskatīt par noteikumu pārkāpumu. 7.panta otrā daļa mudina sporta organizācijas veidot pasākumus, kas veicinātu ieinteresēto personu, tostarp jaunu sportistu, izglītošanu, informēšanu. Pēc autores domām, ieliekot pareizu attieksmi pret sportu no mazotnes, t.i., stāstot par godīgu sacensību ideju, gandarījumu, ko sniedz uzvara, šādā cīņā un, atgādinot par atbildību, kas pienākas, ja veiktas prettiesiskās darbības, varētu panākt uzlabojumus manipulāciju apkarošanā.

Konvencijas 9.pants nosaka, ka katrā dalībvalstī ir vismaz viena iestāde, kurai uzticēta sporta derību reglamentēšana un attiecīgu darbību veikšana, lai apkarotu manipulācijas ar sporta sacensībām. Saskaņā ar šo pantu, prioritāra šādai iestādei ir savlaicīga informācijas apmaiņa ar citām attiecīgām iestādēm par netaisnām sporta derībām. Iestādes pārziņā, pēc konsultēšanās ar nacionālajām sporta organizācijām un derību operatoriem, ir sporta derību piedāvājumu ierobežošana, īpaši šajā ziņā izceltas jaunatnei paredzētas sacensības. Autore uzskata par pamatotu norādi tieši par nepilngadīgajām personām, jo tā ir grupa, kas ir visvieglāk ietekmējama. Sportisti līdz 18 gadu vecumam visbiežāk par dalību sacensībās nesāņem atlīdzību, taču vēlme gūt materiālus līdzekļus ir, līdz ar to saskata vieglu veidu kā nopelnīt. Šajā vecumā personas, saņemot piedāvājumu gūt kādu labumu, varētu vēl īsti nespēt izvērtēt nodarījuma kaitīgumu un iespējamās sekas, tāpēc autore uzskata, ka uz sacensībām, kur piedalās šī vecuma grupa, vispār nevajadzētu pastāvēt iespējai veikt derības. Latvijas basketbolā visbiežāk runas par manipulācijām izskanējušas Latvijas otrās basketbola līgas kontekstā - tajā ir ļoti daudz nepilngadīgu sportistu.

Konvencijas 12.pants nosaka informācijas apmaiņu starp kompetentajām valsts iestādēm, organizācijām un sporta derību operatoriem. Puses ir ieinteresētas izstrādāt sadarbības mehānismus, kas palīdzētu novērst manipulācijas sacensībās, jo zaudējumus rada gan derību operatoriem, gan valstij. Latvijas izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas juridiskā departamenta Direktors J. Ungurs informējis: "Informācijas apmaiņa, tās aprīte un apmaiņas ātrums ir galvenā priekšrocība manipulāciju problēmu risināšanā. Starptautiska sadarbība to ievērojami veicina un paātrina".²⁴ Kopenhāgenas Grupa primāri ir izveidota tieši šādam nolūkam, proti, informācijas apmaiņas nodrošināšanai. Grupa sastāv no Nacionālo Platformu, kas ir dalībvalsts publiskās iestādes oficiāli izveidota, ar mērķi pildīt Konvencijas 13.pantā paredzēto lomu, pārstāvjiem.²⁵ Veiksmīgs piemērs organizāciju, institūciju un valstu sadarbībai ir plašākā spēļu sarunāšanas izmeklēšana Eiropā - Operācija VETO. Eiropols sadarbībā ar 13 Eiropas valstu policijas darbiniekiem atklāja iespaidīgu noziedzības tīklu saistībā ar futbola spēļu sarunāšanu. Kopumā 425 personas bija iesaistīti kā dalībnieki prettiesiskajās darbībās, ietekmējot vismaz 380 spēles, ieskaitot tāda līmeņa sacensības kā Pasaules kausu un Eiropas čempionāta kvalifikāciju, divas UEFA Čempionu līgas spēles un vēl daudzas nopietna līmeņa spēles Eiropas nacionālajās

²⁴ Aizvadīts seminārs par manipulācijām sportā. Pieejams: <https://lsfp.lv/jaunumi/zinas/aizvadits-seminars-par-manipulacijam-sporta> [aplūkots 12.03.2019.]

²⁵ Convention on the Manipulation of Sports Competitions. Network of National Platforms (Group of Copenhagen) Explanatory note. Pieejams: <https://rm.coe.int/explanatory-note-convention-on-the-manipulation-of-sports-competitions/1680723837> [aplūkots 12.03.2019.]

līgās. Šīs darbības bija daļa no organizētas noziedzības operācijas, kuras rezultātā tika gūta vairāk kā 8 miljonu *euro* peļņa, personām tika samaksāti vairāk nekā 2 miljoni *euro*.²⁶

Saskaņā ar Konvencijas 15.pantu dalībvalstīm jānodrošina, ka nacionālie tiesību akti ļauj piemērot kriminālatbildību par manipulēšanu ar sporta sacensībām, ja tas saistīts ar piespiešanu, korupciju vai krāpniecību. Tāpēc Krimināllikumā tika ieviests 212.¹ pants, jo līdz tam krimināla sodīšana īsti nebija iespējama.

Konvencijas VI nodaļas 22.pants par kriminālatbildības piemērošanu fiziskām personām, nosaka, ka dalībvalsts pieņem tiesību aktus, kas nepieciešami lai personu sodītu, piemērojot samērīgas, preventīvas un efektīvas sankcijas, arī naudas sodus, atkarībā no nodarījuma kaitīguma. 23.pants savukārt paredz sankciju piemērošanu attiecībā uz juridiskām personām, par ko valsts pieņem iekšēju normatīvo aktu.

Latvija Konvenciju nav ratificējusi, taču 2016.gadā Izglītības un zinātnes ministrijas citu ar sportu un derībām saistītu iestāžu, biedrību un uzņēmumu sanāksmē par cīņu pret manipulācijām ar sporta sacensībām, secināja, ka būtu atbalstāma Konvencijas pret manipulācijām ar sporta sacensībām ratifikācija, lai starptautiskai sadarbībai būtu juridisks pamats, redzot manipulāciju izteikto starptautisko raksturu. Lielā mērā to, ka Konvencija nav stājusies spēkā, ietekmējušas problēmas ar ES pievienošanos tai, notikušas diskusijas, taču nav bijusi vienbalsīga visu ES dalībvalstu piekrišana kompetences ietvaros uzņemties paredzētās saistības. Ņemot vērā situāciju, kad būtībā valstis atbalsta manipulāciju apkarošanu, nav noteikta ES institūciju nostāja par negatīvajām sekām, ja kādas ES dalībvalstis ratificētu Konvenciju pirms atrisina problēmas ar ES pievienošanos. Izglītības un zinātnes ministrija uzskata, ka nepieciešams šo bloķējošo situāciju atrisināt.²⁷

No Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk-LESD) 165.panta 2.punkta 7.daļas un 3.punkta izriet, ka Eiropas Savienības rīcības mērķis ir attīstīt Eiropas dimensiju sportā. Konkrētāk, veicinot taisnīgumu un atklātību sporta sacensībās un sadarbību starp struktūrām, kas ir atbildīgas par sportu.²⁸ Tā kā pantā ir runa par veicināšanu, tad Savienības kompetence neaizstāj dalībvalsts kompetenci, tomēr šis pants Eiropas Savienībai ļauj efektīvi risināt sacensību manipulācijas kā galveno darbību tās kompetencē sporta jomā.

²⁶ Operation VETO- the largest match-fixing investigation in Europe. Pieejams: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20130206_01_en [aplūkots 13.03.2019.]

²⁷ Izglītības ministrijas Informatīvais ziņojums "Par Eiropas Padomes Konvencijas pret manipulācijām ar sporta sacensībām parakstīšanu". Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40435942> [aplūkots 25.02.2019.]

²⁸ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Pieņemts Lisabonā 13.12.2007. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> [27.02.2019. red.]

2015.gada decembrī Starptautiskā Olimpiskā komiteja apstiprināja Olimpiskās Kustības Kodeksu par manipulācijām ar sporta sacensībām (turpmāk-Kodekss). Kodeksa mērķis ir harmonizēt uz minimālajiem standartiem balstītos ar sporta manipulācijām saistītos noteikumus, kā arī harmonizēt jēdzienus ar Eiropas Padomes Konvenciju pret manipulācijām ar sporta sacensībām un noteikt minimumu pārkāpumus un standartus disciplinārajām procedūrām, lai nodrošinātu savstarpēju sankciju atzīšanu. Jebkurai sporta organizācijai, kura ir saistīta ar Olimpisko hartu, ir jārespektē Kodekss, tai skaitā Starptautiskajām federācijām, Nacionālajām Olimpiskajām komitejām.²⁹

Krimināli grupējumi gūst labumu no manipulācijām ar sporta sacensībām, kas kā salīdzinoši nesena starpvalstu noziegumu forma, neapšaubāmi piesaista starptautiskās kopienas uzmanību. Naudas summas, kas tiek izmantotas likmēm, pēdējos gados ir ievērojami augušas, kā arī internets padarījis sporta derību veikšanas procesu visā pasaulē daudz vieglāku. Lielā peļņa un salīdzinoši neliela atklāšanas iespēja pievilina noziedzniekus un noziedzīgus grupējumus manipulācijām ar sporta sacensībām.

Institucionālā un profesionālā vide ir attīstījusies, sporta manipulāciju koncepcijas izpratne ir bagātinājusies - pieaudzis publicēto pētījumu daudzums, kā arī krimināllietu un disciplinārlietu skaits. Vispārējā attīstība notika arī plašu sadarbības pasākumu veikšanas dēļ, piemēram, "Keep crime out of sport" projekts, kas rezultējās vadlīniju izplatīšanā.

Pēc autores domām, ņemot vērā pārkāpumu biežo starptautisko dabu, svarīgi, lai Konvencija stājas spēkā, jo veicinātu kopīgu jēdzienu definējumu, pozitīvās pieredzes apmaiņu, aizdomīgu darbību novērošanu un informācijas vieglāku nodošanu.

²⁹ Olympic Movement Code on the Prevention of the Manipulation of Competitions. [Olimpiskās kustības kodekss manipulāciju ar sporta sacensībām novēršanai]. Pieņemts: 2016. Pieejams: https://stillmed.olympic.org/Documents/Commissions_PDFfiles/Ethics/olympic_movement_code_on_the_prevention_of_the_manipulation_of_competitions-2015-en.pdf [aplūkots 04.03.2019]

2.DOPINGS, RĪCĪBAS MĒRĶI

2.1. Dopinga jēdziena izpratne

Mūsdienu profesionālajā sportā ir aizliegti tikai tie dopingi, kuri ir iekļauti speciālā vielu un metožu sarakstā. Tajā tiek iekļautas vielas un metodes, par kurām ir zināms, ka tās kaitē sportista veselībai. Sportisti ir salīdzinoši stingri ierobežoti savās darbībās, un viņiem pastāv nepārtraukts kontroles risks.

Dopings ir vismaz viens Pasaules Antidopinga kodeksa 2.pantā noteikto antidopinga noteikumu pārkāpums. Šie pārkāpumi ietver krietni vairāk nekā tikai pozitīvu dopinga kontroles analīzi, kas Kodeksā tiek dēvēts par "nelabvēlīgu analīžu rezultātu". Tostarp:

- Aizliegtas vielas, tās metabolītu vai marķieru klātbūtne paraugā, kas ņemts no sportista ķermeņa. Sportistam ir jānodrošina, lai viņa organismā nenokļūtu aizliegta viela. Parasti nav nozīmes vielas daudzumam, tas ir pārkāpums;
- Sportists lietojis vai mēģinājis lietot aizliegtu vielu vai aizliegtu metodi. Nav būtiski, vai aizliegtās vielas vai metodes vēlamā iedarbība panākta.
- Izvairīšanās no paraugu vākšanas, atteikšanās ierasties vai neierašanās uz paraugu vākšanu. Piemēram, tīša slēpšanās no dopinga kontroles amatpersonām.
- Informācijas nesniegšana par sportista atrašanās vietu. Sportists 12 mēnešu laikposmā trīs reizes nav ieradies uz noteiktajām pārbaudēm un/vai nav sniedzis nepieciešamo informāciju.
- Falsifikācija vai falsifikācijas mēģinājums kādā no dopinga kontroles posmiem. Tīša traucēšana dopinga kontroles amatpersonai vai tās mēģinājums, nepatiesas informācijas sniegšana vai iespējamo liecinieku iebiedēšana, iebiedēšanas mēģinājums;
- Aizliegtas vielas vai aizliegtas metodes glabāšana. Sacensību laikā sportista rīcībā atrodas kāda aizliegta viela vai metode, vai ārpus sacensībām sportista rīcībā ir aizliegta viela vai aizliegta metode, kas ir aizliegta ārpus sacensībām, ja vien viņam nav terapeitiskās lietošanas atļaujas. Otrais gadījums, kad sportista palīgpersonāla rīcībā sacensību laikā ir kāda aizliegta viela vai aizliegta metode vai ārpus sacensībām tā rīcībā ir tāda aizliegta viela vai metode, kas saistībā ar sportistu, sacensībām vai treniņiem ir aizliegta ārpus sacensībām.
- Aizliegtas vielas vai aizliegtas metodes izplatīšana vai izplatīšanas mēģinājums.

- Aizliegta vielas ievadīšana un ievadīšanas mēģinājums vai metodes lietošana vai lietošanas mēģinājums. Sacensību laikā sportistam ievadīta aizliegta viela vai tiek lietota aizliegta metode vai arī tiek mēģināts veikt kādu no šīm darbībām. Otrkārt, sportistam ārpus sacensībām tiek ievadīta tāda aizliegta viela vai tiek lietota aizliegta metode, kas ir aizliegta ārpus sacensībām, vai arī tiek mēģināts veikt kādu no šīm darbībām.
- Līdzdalība. Var izpausties kā mudināšana, palīdzēšana, atbalstīšana, pierunāšana, slēpšana, plānošana vai citāda veida tīša līdzdalība gan antidopinga noteikumu pārkāpumā, gan tā mēģinājumā, gan kā palīdzība aizlieguma piedalīties sacensībās diskvalifikācijas laikā pārkāpumā.
- Aizliegta biedrošanās. Ja sportists vai cita saistīta persona biedrojas ar sportista palīglocekļiem, kuriem noteikta diskvalifikācija vai piespriests kriminālsods vai noteiktas disciplināras sankcijas saistībā ar dopinga lietošanu.³⁰

Cilvēks ikdienā var atteikties no dažādu darbību veikšanas, uzskatot, ka tā nav nepieciešama, tad sportistam šādas iespējas nav, jo tas tiek apzīmēts kā dopinga lietošana. Arī informācijas nesniegšana par savu treniņu grafiku tiek traktēta identiski. Sportista pienākums arī ir nodrošināt, ka analīzes netiek falsificētas kādā no kontroles posmiem.³¹

2.2. Dopinga lietošanas mērķi un kaitīgās sekas

Sportisti saskaras ar ļoti lielu spiedienu gan sacensībās, gan ikdienā, jo no viņiem tiek prasīts augstvērtīgs sniegums, tāpēc daļa atlētu lieto dopingu, lai to pārvarētu. Tomēr visa pamatā ir apziņa, ka profesionālais sports nav ilglaicīgs un uzvara sniedz ne tikai zelta medaļu, bet arī ievērojamas naudas balvas un slavu. Līdz ar to sportisti izmanto aizliegtās vielas un metodes, lai sasniegtu vēlamo rezultātu īsākā laikā, iegūtu muskuļu masu un spēku, palielinātu skābekļa piegādi audos, novērstu sāpes, stimulētu ķermeni, atslābinātos, samazinātu svaru, slēptu citu vielu lietošanu, tādējādi pārsniedzot ķermeņa patiesās spējas un riskējot ar savu veselību un karjeru.

Dopinga lietošana atstāj sekas ne tikai uz sportista iespēju piedalīties sacensībās, bet rada arī nopietnus draudus veselībai. Piemēram, spēka un masas palielinošas vielas parasti sadalās aknās, tās var izraisīt dzelti, aknu bojājumus, garstāvokļa svārstības, depresiju, agresiju, jo darbojas dažādos smadzeņu centros. Muskuļus atslābinošie Beta-2 agonisti izraisa tādas blakus efektus kā: sliktu dūšu, galvassāpes, reiboni un muskuļu krampjus, jo tiek sašaurināti asinsvadi smadzenēs un

³⁰ Kas ir dopings? Pieejams: <http://www.vsmc.gov.lv/kas-ir-dopings/> [aplūkots 26.01.2019.]

³¹ Krūmiņš M. Pārdomas par sportu un dopingu. Jurista Vārds, 2016, Nr.33 (936), 26.-27. lpp.

muskuļos, ātra sirdsdarbība un lēkmes, jo šīs vielas stimulē sirdsdarbības ātrumu. Ķermeņa augšanas hormonu lietošana var novest pie pāraugušām rokām, pēdām un sejas palielināto muskuļu un kaulu dēļ. Kā arī tie negatīvi iedarbojas uz iekšējiem orgāniem- palielināta sirds, nieres, mēle un akna. Veicina arī sirds problēmas. Neatļautās vielas insulīna lietošana, pārmērīgas hipoglikēmijas gadījumā var izraisīt komu un nāvi. Proteīnu hormoni, kas sabiezina asinis līdz ar to, liekot sirdij strādāt smagāk, veicina sirdslēkmes vai insulta risku. Asins dopinga lietotāji riskē tikt inficēti ar HIV/AIDS. Stimulanti, kas liek sirdij transportēt asinis ātrāk, plaušām palielināt kapacitāti un smadzenēm strādāt efektīvāk, var izsaukt pēkšņu nāvi.³²

Realitātē šie iespējamie dopinga blakus efekti rodas, izraisot sportistiem nopietnas slimības vai pat nāvi. Oficiālais nāves cēlonis parasti ir slimības vai iedzimtas kaites, bet nereti patiesais iemesls ir tieši dopings. Piemēram, 2016.gadā policijā tika uzsākts kriminālprocess par 23 gadus veca Latvijas sportista nāvi, jo ārsti slimības vēsturē ierakstījuši, ka persona, iespējams, iepriekš lietojis aizliegtus medikamentus un toksiskas vielas. Taču tas tika izbeigts pierādījumu trūkuma dēļ, nāves cēlonis - pneimonija un sepse.³³ Tāpēc starptautiski un katra valsts individuāli cenšas atrast efektīvākos paņēmienus, regulējumu, lai pasargātu sportistus un godīga sporta ideju.

2.3. Dopinga novēršanas vēsture

20.gadsimta piecdesmitajos gados notika vērā ņemama sporta treniņu metožu un medicīnisko pētījumu attīstība, kuru mērķis bija palielināt atlētu darba spējas treniņos un sniegt labākos rezultātus sacensībās. Dažādu pētījumu rezultātā 20.gs 60.-80. gados pasaules līmeņa profesionālajā sportā notika anabolisko hormonu, medikamentu un narkotisko vielu lietošanas uzplaukums. Īpašu uzmanību šo vielu lietošanai lika pievērst dāņu riteņbraucēja Knuta Enmarka nāve 1960.gada olimpisko spēļu laikā Atēnās. Tas bija kā signāls, jo uzreiz pēc šī notikuma gan Starptautiskā Olimpiskā komiteja (turpmāk-SOK), gan valstu vadības uzsāka darbību, lai novērstu šobrīd aizliegto vielu lietošanu sportā. 1964.gadā tika izstrādāts Antidopinga likums, kas noteica medikamentu, narkotisko vielu un metožu lietošanas aizliegumu. Tomēr vairāku gadu garumā kontroles bija neefektīvas, jo analīzēs nevarēja konstatēt anaboliskos hormonus, bet sportisti arvien vairāk pievērsās tieši šo hormonu lietošanai. Tikai divdesmit gadus pēc Antidopinga likuma izstrādāšanas izdevās atrast metodes, ar kurām bija iespējams konstatēt arī dabisko vielu klātbūtni

³² David Mottram: Why do athletes take drugs? Pieejams: <http://www.aspetar.com/journal/viewarticle.aspx?id=100#.WxL6t58zbIU> [aplūkots 27.02.2019.]

³³ Drēziņš A. Nāves sērga Latvijas sportā. Pieejams: <http://www.la.lv/naves-serga-latvijas-sporta-lai-noladeta-ta-diena-kad-aizvedu-delu-uz-klubu> [aplūkots 11.04.2019.]

iegūtajos paraugos. Tomēr organizācijas nespēja cīnīties ar nepārtraukto preparātu un dopinga metožu attīstību. Lai ko mainītu, bija jānosaka tiesiskais regulējums, kas būtu saistošs gan sporta organizācijām, gan valstīm, tāpēc 1989.gada 16.novembrī Strasbūrā tika parakstīta Eiropas Padomes Antidopinga konvencija. Ieinteresētajām pusēm uz šī līguma pamata savu konstitucionālo pilnvaru ietvaros bija jāveic nepieciešamos pasākumus konvencijas noteikumu īstenošanai, lai samazinātu un pilnīgi izskaustu dopinga lietošanu sportā.³⁴ Godīgs sports ir vajadzīgs ne tikai Eiropā, bet arī citās pasaules daļās, tāpēc 1999.gada 4.februārī Šveicē tika sasaukta Pirmā pasaules konference par dopingu sportā. Gan pasaules valstu amatpersonas, gan visu starptautisko sporta organizāciju vadītāji vēlējās sadarboties un to apstiprināja, parakstot Lozannas deklarāciju.³⁵

Saskaņā ar deklarācijas 4.punktu³⁶ 1999.gada 10.novembrī izveidoja neatkarīgu, starptautisku antidopinga aģentūru - Pasaules Antidopinga aģentūru (turpmāk - Aģentūra). Šīs Aģentūras mērķi un uzdevumi bija uzsākt zinātniskās izpētes procesu, veicinot sabiedrības informētību, kā arī izstrādājot antidopinga tiesisko regulējumu. Aģentūras darbība ievērojami palielināja veikto kontroļu skaitu, to pieckāršojot.

2003.gada Otrajā pasaules konferencē par dopingu sportā Kopenhāgenā tika apstiprināts nevalstisks dokuments - Pasaules Antidopinga kodekss (turpmāk-Kodekss). Tas izveidots pamatojoties uz iepriekš minēto deklarāciju un konvenciju.³⁷ Valstis atbalstīja Kodeksu, tomēr tas kā nevalstisks dokuments daudzām valstīm nevarēja būt juridiski saistošs. Ar Kopenhāgenas deklarācijas pieņemšanu valstis pauda savu nodomu atzīt un realizēt Kodeksā ietvertos mērķus. Kodekss stājās spēkā 2004.gada 1.janvārī, lai arī vēl neeksistēja starptautisks līgums, uz kura pamata Kodekss kļūtu juridiski saistošs iesaistītajām valstīm. Neskatoties uz to, praksē sāka atsaukties uz Kodeksā norādītajiem principiem, kā arī aizliegto vielu un metožu sarakstu.

Pieņemot Kopenhāgenas deklarāciju, valstis apņēmas ievērot Kodeksa noteikumus, tām pieņemot starptautisku līgumu, tāpēc Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācijai (turpmāk- UNESCO), sadarbojoties ar citām starptautiskām un reģionālām organizācijām, tika uzdots koordinēt konvencijas izstrādi. Rezultātā 2005.gada 19.oktobrī vienbalsīgi tika apstiprināta Starptautiskā konvencija pret dopingu sportā (turpmāk- Konvencija).

³⁴ Dimants M. Dopinga kontroles procesā un rezultātu pārvaldībā piemērojamās tiesību normas. Jurista Vārds, 2016, Nr.33 (936), lpp.

³⁵ Lausanne Declaration. Parakstīta Šveicē 04.02.1999. Pieejams: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/lausanne_declaration_on_doping_in_sport.pdf [aplūkots 27.02.2019.]

³⁶ Ibid.

³⁷ Copenhagen declaration. Apstiprināta Kopenhāgenā 05.03.2003. Pieejams: <https://www.wada-ama.org/en/resources/world-anti-doping-program/copenhagen-declaration> [aplūkots 27.02.2019.]

Konvencija stājās spēkā nākamā mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad to bija ratificējušas 30 pasaules valstis, t.i., 2007.gada 1.februārī. Šis beidzot bija nopietns, juridiski saistošs starptautisks noteikumu kopums. Šīs konvencijas 4.panta pirmā daļa nosaka, ka dalībvalstīm jāvadās pēc Kodeksā ietvertajām prasībām un principiem, īstenojot Konvencijas prasības.³⁸ Kodeksa mērķis ir aizsargāt sportista pamattiesības piedalīties sportā, kurā nav dopinga un tādējādi veicināt sportistu veselību, godīgu un vienlīdzīgu cīņu, kā arī valsts un starptautiskā līmenī nodrošināt saskaņotas un efektīvas antidopinga programmas pret dopinga lietošanu, šo gadījumu skaita samazināšanu un novēršanu.³⁹

Paralēli soda mēram, ko par antidopinga noteikumu pārkāpumu var piemērot Pasaules Antidopinga aģentūra (WADA), ir valstis, kuras noteikušas šīs darbības par krimināli sodāmu rīcību.

Kriminālo tiesību mehānismu izmantošana citu sankciju vietā varētu pilnīgi mainīt veidu, kā sportisti skatās uz dopinga: nevis kā vienkārši blēdīšanos, bet gan kā pārkāpumu. Šis varētu būt preventīvs līdzeklis, kuru antidopinga jomā vajadzētu. Šādas izmaiņas noteikti atbalstītu sportisti, kuri uzskata par nepieciešamu striktu antidopinga novērošanas sistēmu. Savu nostāju par tēmu pauduši arī profesionāli sportisti, piemēram, Britu maratona skrējēja Mara Yamauchi. Viņas viedoklis: "Krāpšanas rezultātā iegūti līdzekļi daudzās situācijās ir krimināls pārkāpums, tā tam vajadzētu būt arī ar dopinga saistītajās lietās. Ir skaidrs, ka esošā sodu sistēma nav pietiekoši barga, pilnīgi nepieņemami, ka cilvēki var zagt naudu un par to nesaņemt sodu!"⁴⁰ Darba autorei maratonistes izteiktais viedoklis šķiet saistošs, jo sportists, kurš izmantojis aizliegtus paņēmienus fiziskās veikspējas uzlabošanai, visus konkrētā sporta veida pārstāvjus padara par cietušajiem. Tā kā šajos nodarījumos parasti nav upuru, pārkāpuma smaguma pakāpe tiek novērtēta kā neobjektīvi zema.

2.4. Dopinga regulējums Latvijā

Visas Pasaules Antidopinga aģentūras un Starptautiskās Olimpiskās komitejas atzītās sporta federācijas ir pieņēmušas un ievēro Pasaules Antidopinga kodeksu. Arī visas Latvijas sporta

³⁸ Dimants M. Dopinga kontroles procesā un rezultātu pārvaldībā piemērojamās tiesību normas. Jurista Vārds, 2016, Nr.33 (936)

³⁹ Pasaules Antidopinga kodekss. Apstiprināts Monreālā 01.05.2016. Pieejams: http://www.vsmc.gov.lv/wp-content/uploads/2017/03/WADC_ISTI_2017_LV.pdf [aplūkots 06.05.2019.]

⁴⁰ Moston S. and Engelberg T. Detecting Doping in Sport, New York: Routledge, 2017, pp. 122.-123.

federāciju padomes atzītās sporta federācijas ievēro šos noteikumus, jo šādas prasības noteiktas gan Latvijas normatīvajos aktos, gan attiecīgajās starptautiskajās federācijās.⁴¹

Eiropas padomes Antidopinga konvencija un Latvijas tiesību akts par šo konvenciju, kurš Latvijā stājās spēkā 1997.gada 3.janvārī, 4.pants nosaka, ka pusēm jāpieņem likumi un noteikumi, kas novērstu aizliegto dopinga līdzekļu un metožu pieejamību un lietošanu sportā.⁴² Tāpēc 2002.gadā Saeimā izskatīšanai tika iesniegts likumprojekts par grozījumiem Krimināllikumā, tas paredzēja papildināt normatīvo aktu ar šādiem pantiem:

256.¹ pants. Neatļauta dopinga līdzekļu izgatavošana, iegāde, glabāšana, realizācija, pārvadāšana un pārsūtīšana

(1) Par dopinga līdzekļu izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu vai realizāciju bez attiecīgās atļaujas, kā arī par noteikumu pārkāpšanu attiecībā uz šo līdzekļu izgatavošanu, glabāšanu, izsniegšanu, uzskaiti, pārvadāšanu un pārsūtīšanu, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar naudas sodu līdz piecdesmit minimālajām mēnešalgām.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējās vienošanās, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar naudas sodu līdz piecdesmit minimālajām mēnešalgām.

(3) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto līdzekļu neatļautu izgatavošanu, iegādāšanos vai realizāciju, ja tā izraisījusi smagas sekas, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem.”

256.² pants. Neatļautas dopinga metodes izmantošana

(1) Par dopinga metodes izmantošanu bez attiecīgās atļaujas, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar naudas sodu līdz divdesmit minimālajām mēnešalgām.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējās vienošanās, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām.

(3) Par šā panta pirmajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izraisījušas smagas sekas, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem.”

256.³ pants. Dopinga līdzekļu neatļauta izsniegšana

⁴¹Gatis Berķis: Antidopinga noteikumi- ļoti stingri gan Latvijā, gan pasaulē. Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/254791-antidopinga-noteikumi-loti-stingri-gan-latvija-gan-pasaule-2013> [aplūkots 13.02.2019.]

⁴²Par Eiropas padomes Antidopinga Konvenciju Nr.135: LV likums. Pieņemts 17.12.1996. [13.02.2019. red.]

Par nelikumīgu dokumentu izrakstīšanu dopinga līdzekļu saņemšanai, kā arī par dopinga līdzekļu izsniegšanu bez receptes vai cita dokumenta vai zinot, ka šis dokuments nelikumīgi izrakstīts, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem.”

256.⁴ pants. Pamudināšana lietot dopinga līdzekļus vai izmantot dopinga metodes

(1) Par pamudināšanu lietot dopinga līdzekļus vai izmantot dopinga metodes, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti vai pret nepilngadīgo vai kas atradusies materiālā vai citā atkarībā no vainīgā, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem.

(3) Par pamudināšanu lietot dopinga līdzekļus vai izmantot dopinga metodes, ja tas izraisīja smagas sekas, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem.”

Papildināt likumu ar 256.5 pantu šādā redakcijā:

256.⁵ pants. Dopinga līdzekļu ievadīšana pret personas gribu

(1) Par dopinga līdzekļu ievadīšanu citai personai vai to pievienošanu citas personas ēdienam vai dzērienam pret šīs personas gribu vai tai nezinot, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas pret nepilngadīgo vai lietojot vardarbību, vai ja tās izraisījušas smagas sekas, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem.”

256.⁶ pants. Personas atbrīvošana no kriminālatbildības par dopinga līdzekļu iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu un pārsūtīšanu

Persona, kura labprātīgi nodevusi dopinga līdzekļus, tiek atbrīvota no kriminālatbildības par dopinga līdzekļu iegādāšanos, kā arī par to glabāšanu, pārvadāšanu vai pārsūtīšanu.⁴³

Taču likumprojekts tālāk par izskatīšanu netika virzīts, lai gan tas bija atbilstošs Eiropas padomes Antidopinga konvencijas noteikumiem. Šobrīd tieši šādas normas nevarētu ieviest Krimināllikumā, jo, piemēram, nodarījuma atkārtotība izslēgta no Krimināllikuma ar 2013.gada 1.aprīli.

2004.gada 7.janvārī Ministru kabinets izteica atbalstu Kopenhāgenas deklarācijai, tā paša gada 12.janvārī to parakstīja izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis. 2006.gada 23.februārī Latvijas Republikas Saeima pieņēma likumu “Par Starptautisko konvenciju pret dopingu sportā”,

⁴³Grozījumi Krimināllikumā: Saeimas deputātu grupas 2002.gada 19.jūnija likumprojekts Nr. 1327. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/64142> [aplūkots 24.02.2019.]

ar to Konvencija bija pieņemta un apstiprināta. Lai izpildītu Konvencijas 5.pantā ietvertu, Latvijā tika pieņemti un papildināti vairāki normatīvie akti.⁴⁴

2007.gadā bija vēl viens mēģinājums dopinga lietošanu kriminalizēt. Ministru kabineta 18.septembra sēdē uzdeva Izglītības un zinātnes ministrijai izveidot darba grupu, 26.novembrī ministru prezidenta rīkojums par darba grupas izveidi (rīkojums Nr.595 „Par darba grupu”)⁴⁵, tās sastāvā iekļaujot dažādu valsts institūciju pārstāvjus. Darba grupai bija jāsigatavo priekšlikumi par vajadzīgajiem tiesību aktiem vai grozījumiem tajos dopinga vielu aprites ierobežošanas jomā.⁴⁶ Tā apskatīja normatīvo regulējumu attiecībā uz fizisko un juridisko personu kriminālatbildības iestāšanos par pārkāpumiem, kuri saistīti ar darbībām ar dopinga vielām. Darba grupa arī sniedza ierosinājumus par likumdošanas iniciatīvām un nepieciešamību veikt grozījumus normatīvajos aktos, ar mērķi ierobežot dopinga vielu apriti valstī. Tomēr 2009.gada finansiālo problēmu Latvijā dēļ atbildīgās iestādes iebilda pret informatīvā ziņojuma tālāko virzību, lai gan vajadzību pastiprināt dopinga vielu aprites kontroli uzskatīja par spēkā esošu.

Grozījumus veica Administratīvo pārkāpumu kodeksā⁴⁷, paredzot sankcijas par dažādiem ar dopinga saistītiem pārkāpumiem. Izmaiņas skāra arī sporta likumu, nosakot sportistiem, sporta darbiniekiem un speciālistiem, kā arī federācijām pienākumu ievērot Konvencijas noteikumus. Sporta likuma 3.pantā norādīti pamatprincipi, kuri jāievēro sporta izglītojošajā, organizatoriskajā un pārvaldības darbībā, konkrēti 3.panta otrais punkts ietver godīgumu un dopinga lietošanas aizlieguma ievērošanu. Šī paša likuma 6.pants nosaka ministriju kompetenci sporta jomā. Panta piektās daļas 3. un 4. punkts uzliek pienākumu Veselības ministrijai sadarbībā ar Izglītības un veselības ministriju īstenot Starptautiskās konvencijas pret dopinga sportā un Eiropas Padomes Antidopinga konvencijas noteikumu ieviešanai nepieciešamos pasākumus, kā arī organizēt dopinga kontroli. Sporta likuma 10.¹ pantā uzskaitīti sporta federācijas atzīšanas kritēriji, pirmās daļas 7.punktā noteikts, ka sporta federāciju darbībām jāatbilst antidopinga konvenciju ietvariem. Šajā likumā norādīti arī sportista, sporta darbinieka un sporta speciālista pienākumi, proti, pienākums ievērot sporta ētiku, godīgas spēles principus, kas ietver dopinga lietošanas aizliegumu.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁵⁶ pantā paredzēta atbildība par dopinga kontroles kārtības pārkāpšanu. Nodarījuma subjekts ir amatpersona, kura veic kontroles procedūru,

⁴⁴ Par Starptautisko konvenciju pret dopinga sportā: LV likums. Pieņemts 23.02.2006.
<https://likumi.lv/doc.php?id=129939> [11.03.2019. red.]

⁴⁵Rīkojums par darba grupu: Ministru prezidenta 2007.gada 26.novembra rīkojums Nr.595. [11.07.2008. red.]

⁴⁶ MK sēdes protokols 28.paragrāfs. pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2007-09-18> [aplūkots 11.03.2019.]

⁴⁷ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LV likums. Pieņemts 07.12.1984. [12.03.2019. red.]

sankcija šādā gadījumā ir naudas sods no septiņdesmit *euro* līdz trīssimt piecdesmit *euro*. Kodeksa 201.⁵⁷ pants attiecas uz sportistu, tajā noteikta administratīvā atbildība par izvairīšanos no dopinga kontroles. Par šādu pārkāpumu tiek piemērots naudas sods no septiņdesmit līdz trīssimt piecdesmit *euro*. Saskaņā ar šī normatīvā akta 201.⁵⁸ pantu ziņu nesniegšana par dopinga vielu lietošanu vai dopinga metožu izmantošanu, kā arī nepatiesu ziņu sniegšana ir pārkāpums, par kuru tiek piemērota atbildība šī kodeksa noteiktajā kārtībā, t.i., fiziskajai personai naudas sods var būt no septiņdesmit līdz trīssimt piecdesmit *euro*, bet amatpersonai- no simt četrdesmit līdz trīssimt piecdesmit *euro*.

Dopinga kontroles veikšana, tā lietošanas seku apzināšana līdz 2018.gada 1.jūlijam bija Veselības ministrijas pakļautībā esošās Valsts sporta medicīnas centra antidopinga nodaļas kompetencē. Dopinga kontroles pasākumu koordinēšanu veica Antidopinga komiteja, tās sastāvā pārstāvji no dažādām valsts institūcijām. Tikai tieši šī komiteja varēja ierosināt veikt dopinga kontroles sacensību vai ārpus sacensībām laikā pēc sava ierosinājuma, atbilstoši Antidopinga nodaļas izstrādātajam plānam vai arī pēc federācijas pieprasījuma. Laikā no 2006. līdz 2015.gadam Antidopinga komitejas konstatētajās 34 antidopinga noteikumu pārkāpumu lietās Latvijas sporta federācijas ir piemērojušas Kodeksā ietvertos sešu mēnešu līdz pat četrus gadu diskvalifikāciju periodus, to ilgumu nosaka, ņemot vērā pārkāpuma smagumu un faktorus, kas saīsina sankciju periodu.⁴⁸

Antidopinga sistēmā Latvijā vitāli bija nepieciešamas izmaiņas, tās pieprasīja Pasaules Antidopinga aģentūra (WADA), jo tika konstatētas neatbilstības, kā būtiskāko norādot nepietiekamu autonomiju. Iepriekšējā regulējumā bija radusies situācija, kura nav savienojama ar neatkarību lēmumu pieņemšanā, proti, Antidopinga nodaļa bija administratīvi ietekmējama, jo tās vadītājs pakļauts Valsts sporta medicīnas centra direktoram, kurš ir tādā pat situācijā attiecīgi pret Veselības ministriju. Disharmonija ar Pasaules antidopinga kodeksa prasībām apdraudēja Latvijas sportistu dalību augstākā līmeņa sacensībās, ieskaitot olimpiskajās spēlēs. Prasību neievērošanas dēļ pastāvēja iespēja, ka tiktu daļēji vai pilnībā apturēts starptautisks finansējums nacionālajai olimpiskajai organizācijai un noteikts aizliegums rīkot lielus sporta pasākumus.⁴⁹ Šādu iespējamo seku konstatācija noteikti rosina veikt izmaiņas un uzlabojumus nozares regulējumā. Tāpēc Veselības ministrija izstrādāja likumprojektu "Grozījumi Sporta likumā", kurš paredz izmaiņas Sporta likumā, un tā mērķis ir uzlabot antidopinga sistēmu Latvijā. 2018.gada 24.maijā Saeima

⁴⁸ Valdība atbalsta Antidopinga biroja izveidi. LETA. Pieejams: <http://nra.lv/politika/234392-valdiba-atbalsta-antidopinga-biroja-izveidi.htm> [aplūkots 17.03.2019.]

⁴⁹ Veselības ministrija. Plāno uzlabot antidopinga sistēmu. Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/plano-uzlabot-antidopinga-sistemu> [aplūkots 15.03.2019.]

galīgajā lasījumā grozījumus iepriekš minētajā likumā atbalstīja, likums stājās spēkā 2018.gada 1.jūlijā.

Atbildīgās organizācijas pietiekamu autonomiju nodrošinājušas, izveidojot Latvijas Antidopinga biroju, kas tapis, reorganizējot Valsts sporta medicīnas centru. Latvijas Antidopinga birojs ir tiešās pārvaldes iestāde veselības ministra pārraudzībā, nevis pakļautībā, kā tas bija pirms grozījumu veikšanas. Īstenota likumprojektā paredzētā Disciplinārās antidopinga komisijas izveidošana, kuras pienākums ir izskatīt noteikumu pārkāpumus un noteikt antidopinga konvencijām atbilstošas sekas, jo līdz grozījumu veikšanai pastāvēja nepieļaujama situācija, kurā Latvijas atzīto sporta federāciju disciplinārās komisijas locekļi bija pastāvīgā interešu konfliktā, proti, sportistam sodu par antidopinga noteikumu pārkāpumiem piemēroja sportista pārstāvētā sporta veida Latvijā atzītā sporta federācija.⁵⁰ Latvijas Antidopinga birojs vērsas Disciplinārajā komisijā, ja tas konstatē iespējamu pārkāpumu, attiecīgi šī komisija izskata pārkāpumu un pieņem lēmumu par soda sankcijām. Ne Disciplinārās komisijas, ne Terapeitiskās lietošanas izņēmumu komisijas lēmumu pieņemšanā nav piemērojams Administratīvā procesa likums. Savukārt biroja atbildība ir konvenciju noteikumu īstenošana un nacionālo antidopinga noteikumu ieviešana. Veselības ministrijas iesniegtais likumprojekts⁵¹ paredz, ka šie noteikumi Ministru kabinetam jāizstrādā līdz 2019.gada 30.jūnijam. Ļoti pozitīvs pārmaiņu aspekts ir paredzētais par valsts budžeta līdzekļiem veikto pārbaūžu skaits, to plānots palielināt līdz 1200 analīzēm, līdz šim 2014. gadā 251, 2015. gadā – 306, 2016. gadā 483 pārbaudes.⁵² Analīžu skaita palielināšana nozīmē, ka kļūst iespējams pārsteiguma moments, jo sportists vairs nevar rēķināties, ka vairāk pārbaudes netiks veiktas, ja viena gadā jau ir bijusi. 2018.gadā tika veiktas 736 dopinga analīzes, kas ir būtisks kāpums salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Ievērojami palielinājies arī pozitīvo dopinga analīžu skaits - 17.⁵³ Abu rādītāju vienlaicīga palielināšanās ir loģiska, tomēr izmaiņas tiek veiktas un meklētas jaunas stratēģijas dopinga novēršanā, lai izskaustu pozitīvo provju atklāšanos, jo sportistiem un personālam jāsaprot, ka iespēja noslēpties samazinās. Publicētas arī dopinga lietojošo personu identitātes, jo šī ir starptautiska prasība un tā norāda un liegumu piedalīties

⁵⁰ Valdība atbalsta antidopinga biroja izveidi. LETA. Pieejams: <http://nra.lv/politika/234392-valdiba-atbalsta-antidopinga-biroja-izveidi.htm> [aplūkots 17.03.2019.]

⁵¹ Likumprojekts "Grozījumi Sporta likumā". Pieejams:

<http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40442670&mode=mk&date=2018-01-16> [aplūkots 22.02.2019.]

⁵² Ibid.

⁵³ Megnis I. 2018.gadā Latvijā konstatētas 13 pozitīvas dopinga analīzes. Pieejams:

http://sportacentrs.com/ziemas_sports/sorttreks/19032019-pern_latvija_bijusi_18_dopinga_gadījumi [aplūkots 20.03.2019.]

sacensībās.⁵⁴ Strīdu izskatīšanas (apelācijas) komisijas⁵⁵, kurā varēja pārsūdzēt saskaņā ar Kodeksu pieņemtus lēmumus, funkcijas pārņēmusi Pārsūdzības komisija, ko nosaka Grozījumi sporta likumā 11.⁵pantā.⁵⁶ Praksē sportisti vēl ilgi cenšas pierādīt savas vainas neesamību, atsaucoties uz būtiskiem veselības traucējumiem, kas ir bijis iemesls preparātu lietošanai, nenojaušot par aizliegto vielu klātbūtni tajos. Taču Pasaules Antidopinga kodeksa 2.1.1. punktā noteikts, ka sportista paša pienākums ir nodrošināt, lai viņa organismā nenokļūtu aizliegtās vielas vai netiktu pielietota aizliegta metode.

Grozījumi Latvijas antidopinga regulējumā un institucionālajā sistēmā bija ļoti svarīgi, prioritāri. Līdz ar izmaiņu pieņemšanu sistēma Latvijā ir atbilstoša starptautiskajām prasībām un sportistu dalība nozīmīgākajās sacensībās netiek apdraudēta. Mērķis, veicot šos grozījumus, bija panākt atbilstību Pasaules Antidopinga kodeksam, konvencijām un standartiem, no kā izriet arī mērķis izskaust dopinga lietošanu, jo šāda ir visu šīs jomas starptautisko dokumentu pamatdoma. Tomēr joprojām tiek apskatīta iespēja iekļaut sankcijas par antidopinga noteikumu pārkāpumiem krimināllikumā, Saeimas Sporta apakškomisijas deputāti pauduši uzskatus, ka jāapsver iespējas ieviest bargākus sodus, piemēram, kā vairākas valstis to jau ir izdarījušas - sportista diskvalifikācijai papildus paredzot noteikt arī kriminālatbildību. Tikmēr Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra vietnieks - Sporta departamenta direktors Edgars Severs uzskata, ka sodiem par antidopinga pārkāpumiem jābūt vismaz tikpat bargiem kā par manipulācijām ar sporta sacensībām, par kurām Krimināllikumā noteikts reāls cietumsods - brīvības atņemšana uz laiku pat līdz pieciem gadiem.⁵⁷ Eiropas Padomes Antidopinga konsultāciju programmu vadītāja Liene Kozlovska izteikusi viedokli, ka kriminālatbildība tirgotājiem un pircējiem radītu lielākas bailes, kā arī būtu pamats vairāk prasīt no policijas. Šobrīd tas ir liels pagrīdes bizness ar mazu risku. Dopinga vajadzētu kriminalizēt arī tāpēc lai novērstu tā lietošanu neatzīto federāciju organizētajās sacensībās, jo tajās izplatība ir ievērojama.⁵⁸

Šobrīd saistībā ar dopinga kriminālatbildība iestājas KL 250.panta gadījumā, tā objektīvā pusē ietver receptes izrakstīšanu bez medicīniskas nepieciešamības, cita dokumenta nelikumīgu

⁵⁴ Diskvalifikācijas un konstatētie antidopinga noteikumu pārkāpumi. Pieejams: <https://antidopings.gov.lv/antidopings/diskvalifikācijas-un-konstatētie-antidopinga-noteikumu-parkapumi> [aplūkots 24.03.2019.]

⁵⁵ LSFP Strīdu izskatīšanas (apelācijas) komisija. Pieejams: <https://lsfp.lv/lsfp/komisijas> [aplūkots 23.03.2019.]

⁵⁶ Grozījumi sporta likumā: LV likums. Pieņemts 24.05.2018. [20.02.2019. red.]

⁵⁷ Saeimas preses dienests. Pieejams: <http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/24394-janis-upenieks-nav-pielaujams-ka-latvija-dopinga-kontroles-joma-par-paris-gadiem-atpaliek-no-tendenc> [aplūkots 14.03.2019.]

⁵⁸ Drēziņš A. Nāves sērga Latvijas sportā: visi lieto, visi...Jautājums, cik daudz. Pieejams: <http://www.la.lv/naves-serga-latvijas-sporta-ii> [aplūkots 12.04.2019.]

izrakstīšanu narkotiskas vai psihotropas vielas saņemšanai, narkotisko un psihotropo vielu izsniegšanu bez receptes vai cita dokumenta, narkotisko vai psihotropo vielu izsniegšanu, zinot, ka recepte vai cits dokuments ir fiktīvs vai nelikumīgi izrakstīts. Šā pārkāpuma subjekts ir speciālais - ārstniecības persona, kura ir tiesīga izrakstīt receptes n citus dokumentus narkotisko un psihotropo vielu saņemšanai un izsniegt šīs vielas. No šīs personas puses tas vienmēr ir tīšs nodarījums ar tiešu nodomu, visticamāk mantkārīgā nolūkā, jo ir vienošanās ar sportistu par atlīdzību, ja noziedzīga nodarījuma subjekts veiks šo neatļauto darbību.⁵⁹ Par šādu pārkāpumu personai var piemērot brīvības atņemšanu ar laiku līdz pat desmit gadiem un atņemt tiesības uz noteiktu nodarbošanos uz laiku līdz pieciem gadiem.

Krimināllikums paredz sankcijas arī par personas (šajā gadījumā sportista) pamudināšanu lietot narkotiskās, psihotropās un jaunas psihoaktīvās vielas. Saskaņā ar KL 251.pantu soda mērs šādas rīcības gadījumā var būt brīvības atņemšana uz laiku līdz pat desmit gadiem, ja iestājušās smagas sekas.

Pie kriminālatbildības var saukt arī saskaņā ar KL 252.pantu, kura pirmajā daļā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, vai piespiedu darbs, vai naudas sods par narkotisko, psihotropo vielu vai jaunu psihoaktīvu vielu vai tās saturošu izstrādājumu, kuru aprīte ir aizliegta vai ierobežota, ievadīšanu citai personai vai to pievienošanu citas personas lietošanai paredzētam izstrādājumam pret šīs personas gribu vai tai nezinot. Sodīt ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz 10 gadiem var par panta pirmajā daļā paredzētajām darbībām, ja narkotiskajām vai psihotropajām vielām pievienotas tādas vielas, kas pastiprina to iedarbību. Visbargākais sods (brīvības atņemšana uz laiku no trim līdz divpadsmit gadiem un probācijas uzraudzība uz laiku līdz trim gadiem) piemērojams panta trešajā daļā- par pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izdarītas pret nepilngadīgo vai lietojot vardarbību, vai draudot lietot vardarbību vai ja tās izraisījušas smagas sekas. Smagas sekas saskaņā ar likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 24.panta pirmo daļu iestājas, ja izraisīta cilvēka nāve, nodarīti smagi miesas bojājumi vismaz vienai personai, mazāk smagi miesas bojājumi vairākām personām, nodarīts mantisks zaudējums, kas nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par piecdesmit Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, vai radīts citāds smags kaitējums ar likumu aizsargātām interesēm. Šā panta paredzētā pārkāpuma gadījumā sportista treneris vai kāda cita tuvu stāvoša persona, pret viņa gribu vai slepus pievieno

⁵⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa), Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 368. lpp.

aizliegtās vielas lietošanai paredzētam izstrādājumam. Līdz ar to parādās antidopinga noteikumu pārkāpuma subjektīvā puse.

Šie panti piemērojami, ja izmantota viela, kas iekļauta Latvijas Republikas MK 2005.gada 8.novembra noteikumu Nr.847 "Noteikumi par Latvijā kontrolējamām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem" 1.-3.sarakstā.⁶⁰

Apzinātas darbības, lietojot aizliegtās vielas, nav attaisnojamas ne ar kādiem likumiem, taču ir vairāki gadījumi, kad aizliegtās vielas sportista organismā nonāk, viņam nemaz to nezinot vai arī kārtīgi neizprotot lietoto medicīnisko preparātu vai pārtikas piedevu sastāvu. Sportisti nav informēti par iespējamību, ka aizliegtas vielas organismā veidojas no lietotās pārtikas - atsevišķu pārtikas produktu sastāvs var izraisīt aizliegto vielu veidošanos. Protams, nezināšana neatbrīvo no atbildības, kriminalizēšanas gadījumā saskaņā ar Krimināllikuma 10.pantu, ņemot vērā šāda nodarījuma subjektīvo pusi, tas atbilst panta trešajai daļai, proti, kā izdarīts aiz noziedzīgas nevērības. Persona nav paredzējusi savas darbības kaitīgo sekas iestāšanās iespēju, kaut gan pēc nodarījuma apstākļiem tai vajadzēja un tā varēja kaitīgās sekas novērst. Piemēram, sportists nopērk uztura bagātinātāju veikalā un kārtīgi neizpēta tā saturu, līdz ar to uzņem aizliegtās vielas. Ikvienam ir iespēja pārbaudīt produktu satura atbilstību antidopinga noteikumiem, tāpēc personai ir iespēja kaitīgās sekas novērst. Tajā pat laikā katram sportistam ir tiesības saņemt informāciju par ikvienu vielu, ko tam iesaka lietot, dod vai aizliedz lietot sporta ārsts.⁶¹ Pasaules Antidopinga kodeksā noteikts, ka tad, kad tiek fiksēts dopinga klātesamība personas organismā, sportistam rodas pierādīšanas pienākums - pierādīt pretējo vai arī pamatot vielu nonākšanu organismā.

Pasaules Antidopinga kodeksa 2.pantā vairāku punktu svarīgs aspekts ir subjektīvā puse, piemēram, 2.1.1.punkts nosaka, ka katra sportista personīgais pienākums ir nodrošināt, lai viņa organismā nenokļūtu aizliegta viela. Noteikumi ir pārkāpti neatkarīgi no sportista vainas. Šis noteikums dažādos Sporta šķīrējtiesas (CAS) lēmumos saukts par "atbildību neatkarīgi no vainas", tātad subjektīvā puse ietekmē, tikai nosakot sankciju apmēru. Attiecībā uz aizliegtas vielas vai aizliegtas metodes lietošanu nav jāpierāda sportista nodoms, vaina, nolaidība vai aizliegtas vielas tīša izmantošana. Būtisks nav rezultāts, proti, vai lietojot vai mēģinot lietot aizliegto vielu vai aizliegto metodi, tiek panākta vēlamā iedarbība, noteikumu pārkāpums ir noticis

⁶⁰ Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem: Ministru kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumi nr.847. [12.04.2019. red.]

⁶¹ Krūmiņš M. Sportista tiesības uz informāciju. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 6.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums "Konstitucionālās vērtības mūsdienu tiesiskajā telpā" Rīgā: LU Akadēmiskais apgāds, 2016, 473.- 481.lpp.

jebkurā gadījumā. Tomēr attiecībā uz 2.panta 1.un 2. punktā minēto pārkāpumu mēģinājumiem ir jāpierāda sportista nodoms, prasība nav pretrunā ar principu “atbildība neatkarīgi no vainas”, jo attiecas uz mēģinājumu. 2.3.punkta “izvairīšanās” pārkāpums konstatējams, ja sportists tīši ir izvairījies no dopinga kontroles amatpersonas. Neierašanos uz parauga ievākšanu var raksturot gan tīša rīcība, gan nolaidība, turpretī “izvairīšanās” vai “atteikšanās” no paraugu ievākšanas ir uzskatāma par tīšu sportista rīcību. 2.10. punktā minētās “aizliegtās biedrošanās” gadījumā sportista pienākums ir pārliecināties, ka viņš nebiedrojas ar Pasaules Antidopinga kodeksa 2.panta 10.punkta 1. vai 2.apakšpunktā aprakstīto sportista palīgpersonāla locekli, līdz ar to nevarētu atsaukties uz nezināšanu.

Pēc autores domām subjektīvajai pusei antidopinga noteikumu pārkāpuma gadījumā ir ļoti būtiska loma, vai kriminālatbildību par konkrēto darbību vajadzētu piemērot vai nē.

Pēc izmaiņu veikšanas regulējumā un institucionālajā sistēmā, Latvijas antidopinga sistēma, atbilst starptautiskajām prasībām, pēc autores domām, tā ir arī krietni efektīvāka, galvenokārt kontroļu skaita palielināšanas dēļ. Krimināllikumā paredzēta atbildība par manipulācijām ar sporta sacensībām, dopinga lietošana atstāj tikpat negatīvu ietekmi kā minētās darbības, par kurām jau ir paredzēta kriminālatbildība. Antidopinga kodeksa kontekstā aizliegtās vielas var izraisīt identiskus blakus efektus kā Krimināllikuma esošajā redakcijā noteiktās aizliegtās vielas, tāpēc šis ir viens no aspektiem, kāpēc kriminālatbildības piemērošana par to lietošanu būtu loģiska. Gan Latvijā, gan ārvalstīs pastāv atšķirīgi viedokļi par dopinga kriminalizēšanas nepieciešamību, tomēr, skatoties kopsakarā ar esošo 212.¹ pantu par manipulācijām, sevišķi tā pirmo daļu, kas paredz kriminālatbildību par neatļautu rīcību bez kāda labuma pieņemšanas, nodošanas vai piedāvāšanas, proti, tikai par sporta pamatprincipu un vērtību neievērošanu. Līdz ar to, pēc autores domām, no iepriekš minētā izriet šī nodarījuma un dopinga lietošanas līdzīgais raksturs un kaitīguma pakāpe, kā arī ietekme uz sporta sacensībām un koptēlu. Lietojot aizliegtas vielas un metodes, pievienojas negatīvā un bīstamā ietekme uz cilvēka veselību, iespējamās smagas sekas, kas saskaņā ar likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 24.panta pirmo daļu ir, ja noziedzīga nodarījuma rezultātā izraisīta personas nāve, nodarīti smagi miesas bojājumi vismaz vienam cilvēkam, mazāk smagi miesas bojājumi vairākām personām. KL 1. un 6.pants nosaka, ka kriminālsods piemērojams tikai kaitīgai un prettiesiskai darbībai vai bezdarbībai, proti, ir apdraudētas ar KL aizsargātās intereses un par to ir paredzēta kriminālatbildība, tāpēc tikai likumsakarīgi būtu paredzēt atsevišķu normu Krimināllikumā par antidopinga noteikumu pārkāpumiem.

3.ĀRVALSTU REGULĒJUMS UN PRAKSE

3.1.Manipulācijas ar sporta sacensībām ārvalstu tiesību aktos un tiesu prakse

Vairākas jurisdikcijas ir noteikušas nodarījumu kā atsevišķu pārkāpumu, bet citas paļāvušās uz vispārīgiem pārkāpumiem saistībā ar korupciju, piemēram, kukuļošana vai krāpniecība, attiecīgās normas grozot vai interpretējot tā, lai iekļautu manipulācijas ar sporta sacensībām to ietvaros. Arī speciāli ieviestās normas ir krasi dažādas, piemēram, nodarījuma, par ko paredzēta atbildība, subjektīvā un objektīvā puse, kā arī piemērojamas sankcijas. Lai gan atšķirības ir ievērojamas, mērķis ir viens - novērst manipulācijas ar sporta sacensībām. Turpmāk tiks aplūkoti nozīmīgākie aspekti valstu regulējumā.

Kā iepriekš darbā tika minēts, jebkurš sporta veids var tikt ietekmēts, gan komandu, gan individuālais, gan profesionāla un amatieru līmeņa, gan augstākās un zemākās līgas. Lielākajā daļā valstu manipulāciju ar sporta sacensībām regulējuma tvērumā iekļauj visus sporta veidus un sacensības, piemēram, Grieķijas likuma 4049/2012 13.pantā, noteikts, ka kriminalizētas manipulācijas jebkurā komandu vai individuālajā sportā. Tomēr citas valstis ierobežo attiecināmības tvērumu. Piemēram, nosakot, ka regulējums attiecas tikai uz profesionālo sportu vai sacensībām, kurām ir liela ekonomiskā vai sportiskā nozīme. Spānijas Kriminālkodeksa 286.pants nosaka, ka pārkāpums attiecas tikai uz sporta notikumu vai sacensībām, kurām ir īpaša ekonomiskā un sportiskā nozīme. Īpaša ekonomiskā nozīme ir tādiem notikumiem, kur lielākā daļa dalībnieku saņem kādu atalgojuma veidu - kompensāciju vai ieņēmumus, par piedalīšanos. Speciāla sportiskā nozīme - sacensības ir daļa no ikgadēja kalendāra, ko apstiprinājusi atbildīgā sporta federācija un ir atbilstoša attiecīgā sporta veida vai disciplīnas augstākā līmeņa oficiālajām sacensībām.⁶²

Var attiecināt regulējumu tikai uz konkrētu sporta veidu. Piemēram, Japānā *Sports Promotion Lottery Act 1998* ierobežo sacensību ietekmēšanas pārkāpumus, attiecināms tikai uz futbola spēlēm, kurās dalībnieki tiek atalgoti par dalību.

Tiek nošķirtas sacensības, uz kurām var veikt derības, piemēram, Francija, Šveice, Apvienotā Karaliste noteikusi šādu kārtību. Tas nozīmē, ka spēļu sarunāšanas nodarījums ir cieši saistīts ar derību manipulācijas risku.⁶³

⁶²The Criminal Code of Kingdom of Spain [Spānijas Kriminālkodekss]. Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Spain_CC_am2013_en.pdf [aplūkots 15.04.2019.]

⁶³ UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation. [aplūkots 15.04.2019.]

Manipulāciju ar sporta sacensībām primārais mērķis ir gūt ekonomisku labumu no sporta netieši, proti, caur derībām (likmju veikšanu). Viena no pirmajām pierādītajām lietām, kurā motivācija spēles sarunāšanai redzama derību veikšana, bija beisbolā - "Black sox scandal" 1919.gadā - komandas spēlētāji gadu pēc zaudētās spēles atzina, ka to izdarījuši apzināti saistībā ar azartspēlēm.⁶⁴

Pastāv divas izplatītākās tendences, kā tiesību akti regulē attiecības starp sacensību sarunāšanu un derībām: pirmkārt, spēļu sarunāšanas pārkāpums tiek nošķirts no derību manipulācijām, otrkārt, spēļu sarunāšanas pārkāpums ietver tikai sacensības, uz kurām tiek piedāvātas likmes. Pirmajā variantā, kas arī ir iekļauts vairumā valstu tiesību aktos, spēļu sarunāšanas pārkāpums attiecas uz jebkurām sporta sacensībām, neatkarīgi no tā, vai likmes uz tām ir piedāvātas. Piemēram, Vācijas Kriminālkodeksa 265.pagrāfs paredz divus atsevišķus pārkāpumus: pirmais- manipulācija ar sporta pasākumu (265d paragrāfs), otrs- manipulācija ar likmēm (265c paragrāfs).⁶⁵ Atgriežoties pie iepriekš minētā pirmā varianta, ir valstis, piemēram, Itālija, Bulgārija, Polija, kurās likmju noteikšana ir atbildību pastiprinošs apstāklis spēļu sarunāšanas pārkāpuma gadījumā. Ar to jāsaprot, ka minētajās valstīs visas manipulācijas ar sporta sacensībām ar šo spēļu ietekmēšanas normu ir kriminalizētas, bet noteiktas nopietnākas sankcijas pārkāpējam, kurš izmanto spēļu sarunāšanu derību kontekstā.⁶⁶

Otrā izplatītākā tendence, kad spēļu sarunāšanas pārkāpums ietver tikai sacensības, uz kurām tiek piedāvātas likmes, piemēram, Apvienotajā Karalistē, Francijā, Šveicē. Šajā variantā attiecīgais speciālais regulējums kriminalizē tikai spēļu sarunāšanu saistībā ar derību manipulācijām, tas nozīmē, ka sacensību ietekmēšanas lietās, kas nav saistītas ar derībām, nevar tikt skatītas saskaņā ar speciālajām normām, tās var skatīt tikai pēc vispārīgajām normām par korupciju, kukuļošanu, maldināšanu utt.⁶⁷

Manipulācijas ar sacensībām ne vienmēr ir aktīva darbība, tā var būt ar prettiesiska bezdarbība, kas rada tādas pašas sekas. Bezdarbība ir, kad sacensību dalībnieks apzināti nepilda savus pienākumus vai nerealizē potenciālu, piemēram, tiesnesis tīši nenosvilpj pārkāpumu. Šādu

⁶⁴ Andrews E. The Black Sox Baseball Scandal. Pieejams: <https://www.history.com/news/the-black-sox-baseball-scandal-95-years-ago> [aplūkots 16.04.2019.]

⁶⁵ Deutschland Strafgesetzbuch [Vācijas Krimināllikums]. Pieejams: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/> [aplūkots 16.04.2019.]

⁶⁶ UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation. [aplūkots 16.04.2019.]

⁶⁷ Ibid.

bezdarbību ir ļoti grūti pierādīt, bet daudzās valstīs ir noteikta kriminālatbildība gan par darbību, gan bezdarbību.

Tiesību regulējumos tiek nošķirtas arī aktīvās un pasīvās manipulācijas. Tiek apskatīts variants, kad ir kāds, kurš veic likmes un iesaista personu, kura var ietekmēt sacensības. Tātad šādā sacensību sarunāšanā ir iesaistīti vismaz divi cilvēki, viens ir mantiskā labuma devējs (kura labā veikts sacensības ietekmēšanu), otrs - pieņēmējs, piemēram, sportists, tiesnesis, treneris. Lai cīnītos pret šiem pārkāpumiem, ir ļoti svarīgi, ka regulējums attiecināms gan pasīvajai, gan aktīvajai pusei, tāpēc valstis tiesību normās iekļāvušas iespēju piemērot kriminālatbildību abām pusēm.⁶⁸

Manipulācijās ar sporta sacensībām ir iesaistīti ne tikai sportisti, tiesneši un treneri, bet regulāri arī amatpersonas, menedžeri, aģenti un personas ārpus sporta aprindām. Tāpēc, lai šo darbību apkarošanas centieni būtu efektīvi, tiesību normās tiek noteikta iespēja atbildību piemērot arī starpniekiem. Šis aspekts ir ļoti svarīgs organizētas noziedzības gadījumā, jo starpnieku iesaistīšanās manipulācijās ir praktiski neiespējama.⁶⁹ Kā minēts, sacensības var ietekmēt ne tikai spēlētāji, bet arī tiesneši, šāds gadījums 2000.gadā bija Vācijā. Spēļu sarunāšana bija saistīta ar likmju veikšanu, Vācijas nacionālās līgas tiesnesis Roberts Hoizers (*Robert Hoyzer*) saņēma 25 mēnešu cietumsodu. Augstākā tiesa pēc šī gadījuma paziņoja, ka Federācijai ir nodarīti finansiāli zaudējumi un sabiedrības pārliecība par taisnīgumu sportā ir zudusi.⁷⁰ Savukārt 2010.gadā bija Sporta arbitrāžas tiesas lieta starp futbola tiesnesi Oleg Oriekhov un Starptautisko Futbola federāciju. Plašā izmeklēšanā, kuras gaitā tika noklausītas iespējamo iesaistīto personu telefonsarunas, tika konstatēta tiesneša iesaistīšanās spēļu sarunāšanā. Sūdzības iesniedzējs, tiesnesis, norādīja, ka neziņoja par saņemtajiem piedāvājumiem iesaistīties noziedzīgā organizācijā, jo baidījies par savu ģimeni un nav zinājis, kam jānodod informācija. O. Oriekhovam par spēļu ietekmēšanu piedāvāja 30 000 *euro* vai 40 000 *euro*.⁷¹

Sacensību ietekmēšanā izšķir mērķi gūt materiālu labumu vai nemateriālu labumu, tāpēc tas jāparedz arī tiesību normās. Praksē primārais, protams, ir ekonomisks labums, bet tas varētu būt arī sportiskā motivācija. Sportiskā motivācija iekļauj vienošanos par uzvaru spēlē, lai izvairītos no kāda konkrēta pretinieka, kvalifikācijas vai pazemināšanas uz zemāku līgu, izskan arī tāds

⁶⁸ UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation. [aplūkots 17.04.2019.]

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Match- fixing in sport. A mapping of criminal law provisions in EU 27, 2012. Pieejams: http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/studies/study-sports-fraud-final-version_en.pdf [aplūkots 16.04.2019.]

⁷¹ Sporta arbitrāžas spriedums lietā CAS 2010/A/2172 Mr Oleg Oriekhov v/ UEFA http://www.centrostudisport.it/PDF/TAS_CAS_ULTIMO/65.pdf [aplūkots 16.04.2019.]

interesants mērķis kā galvenā trenera atļaišana. Lai gan ekonomiskais labums nav sākotnējais nolūks, vietas saglabāšana noteiktā līgā vai kvalificēšanās augstākai līgai, var radīt materiālu ietekmi, piemēram, valdības vai sponsoru finansējumu. Pārsvārā valstu tiesību aktos sporta spēļu sarunāšana, ja tā saistīta ar nepamatota labuma gūšanu, ir kriminalizēta, neatkarīgi no materiālā vai nemateriālā rakstura. Turpretim, piemēram, Maltā kā priekšnoteikums normas piemērošanai ir mantiska labuma gūšana.⁷²

Kā darbā iepriekš minēts, manipulēt var ne tikai ar sacensību rezultātu, bet arī gaitu. Itālijā, Spānijā, Polijā tiesību normas kriminalizē spēles vai sacensību rezultāta ietekmēšanu, bet ne tās gaitu, lai gan variāciju ir ļoti daudz - puslaika, ceturtdaļas rezultāti, dzelteno kartīšu skaits, kurš iesītis vārtus, atsevišķa spēlētāja iemesti punkti. Šis ir bīstams apstāklis, jo to viens indivīds var daudz vieglāk ietekmēt, nekā, piemēram, visas spēles iznākumu, kā arī tas ir grūti pierādāms. Saskaņā ar Konvenciju pret manipulācijām ar sporta sacensībām, tā regulē gan sacensību gaitas, gan rezultāta ietekmēšanu, arī tiek rekomendēts ietvert abus šos manipulāciju veidus atkarībā no izdarīšanas brīža. Gadījums praksē, kad prettiesiski ietekmēts netika spēles kopējais rezultāts, bet gan atsevišķs rādītājs, šogad notika Lietuvā. Tika uzsākta pirmstiesas izmeklēšana, pamatojoties uz Krimināllikuma pantu, kas paredz atbildību par sacensību ietekmēšanu, par mēģinājumiem ietekmēt sacensību rezultātus, ar mērķi gūt peļņu no derībām totalizatoros. Kauņas policija saņēma informāciju no Azartspēļu inspekcijas, kurai savukārt par aizdomīgām likmēm un iespējamām manipulācijām ziņoja totalizatoru pārstāvji. Šajā gadījumā ir runa par konkrēta spēlētāja gūtajiem punktiem vienā spēlē, pats spēlētājs apzināti guvis nelielu punktu skaitu.⁷³

Veicot nodarījuma kvalifikāciju, svarīga ir subjektīvā puse, taču vairumā valstu specifiskajās spēļu sarunāšanas normās tieši nenorāda subjekta darbības vai bezdarbības apzināto vai neapdomīgo dabu. Izņēmums ir Spānija, kur tiesību norma tieši nosaka apzinātu uzvedību.

Tajā pat laikā ir jurisdikcijas, kurās noteikti atbildību pastiprinošie apstākļi. Piemēram saistība ar sacensībām, uz kurām piedāvātas derības, Itālijā, Polijā, Bulgārijā, Spānijā. Bulgārijā, Krievijā, Turcijā pārkāpēja pozīcija sporta organizācijā ir atbildību pastiprinošs apstāklis. Kā līdzdalības veids organizētā noziegumā Bulgārijā, Portugālē, Spānijā, Šveicē.⁷⁴

⁷² Criminal Code of the Republic Malta (Maltas Kriminālkodekss). Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Malta_Criminal_Code_am2018_en.pdf [aplūkots 10.04.2019.]

⁷³ Eliņš R. Sākta izmeklēšana par aizdomīgām likmēm "Lietkabeļa" čempionu līgas spēlēs. Pieejams: http://sportacentrs.com/basketbols/eirokausi/04022019-sakta-izmeklesana-par-aizdomigam-likmem-l?fbclid=IwAR1GHn_DhavW1LV691_kAkduOHGaU4fLWUZNsO6k96QPBLEhNyREF-OYLzw [aplūkots 17.04.2019.]

⁷⁴ UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation. [aplūkots 17.04.2019.]

Visbeidzot krasas atšķirības novērojamas piemērojamo sankciju apmēros. Ir jurisdikcijas, kurās tiek noteiktas specifiskas sankcijas, piemēram, noteiktu tiesību ierobežošana vai aizliegums ieņemt konkrētu profesiju. Taču visbūtiskāk valstis tiesību aktos variē ar ieslodzījuma termiņiem. Iespējami piemērojama minimālais cietumsods - no viena līdz diviem mēnešiem Francijā, līdz diviem gadiem Itālijā. Maksimālais ieslodzījuma termiņš svārstās no viena gada Dānijā vai diviem gadiem Apvienotajā Karalistē un Maltā līdz desmit gadu ieslodzījumam Polijā un Grieķijā.⁷⁵

Starptautisko organizāciju Krimināltiesiskajā pētījumā par manipulācijām ar sporta sacensībām (turpmāk- Pētījums) tika noteikti regulējuma 4 svarīgi aspekti, kurus vajadzētu iekļaut tiesību aktos.

- 1) spēļu sarunāšanas pārkāpums attiecināms uz visiem sporta veidiem un sacensībām;
- 2) jādefinē pārkāpums *manipulācijas ar sporta sacensībām*;
- 3) pārkāpuma dalībnieku identificēšana;
- 4) skaidri jānošķir sacensību sarunāšanas un derību pārkāpumi.⁷⁶

Nav iespējams paredzēt, kuru sporta veidu skars šīs prettiesiskās darbības un jebkurā gadījumā tiek pārkāptas sporta vērtības un ētika. Būtisks aspekts ir tas, ka augstākās līgas nereti tiek vairāk uzraudzītas un arī noteikumi paredz atbildību tikai par šāda līmeņa sacensību prettiesisku ietekmēšanu, tāpēc personas, kuras vēlas gūt sev labumu manipulāciju ceļā, izvēlas zemāka līmeņa sacensības. Pirmajā aspektā piedāvātais regulējums būtu saskaņā ar Konvencijas pret manipulācijām ar sporta sacensībām 3.pantā piedāvāto *sporta sacensību* definīciju.

Pētījumā secināts, ka pozitīvā tendence ir paredzēt atbildību ne tikai par materiālu labumu gūšanu, bet arī nemateriālu, tāpēc normās jālieto jēdziens *nepamatots labums*. Tiek rekomendēts, kā arī ar Makolina Konvenciju saskaņā ir spēļu sarunāšanas pārkāpuma un sporta sacensību, kuras ir sarunātas, derību pārkāpuma neatkarīga nošķiršana.⁷⁷

Ņemot vērā iepriekš apskatītos apsvērumus un ieteikumus, tiek piedāvāts šāds normas modelis:

1. Jebkura persona, kura tieši vai netieši apsola, piedāvā vai dod nepamatotu labumu citai personai, viņam, viņai vai citiem, ar mērķi prettiesiski ietekmēt sacensību gaitu vai rezultātu, jāsoda _____.

⁷⁵ UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation. [aplūkots 18.04.2019.]

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation. [aplūkots 19.04.2019.]

2. Jebkura persona, kura tieši vai netieši pieprasa vai pieņem kādu nepamatotu labumu, apsolījumu vai piedāvājumu, viņam, viņai vai citiem, ar mērķi prettiesiski ietekmēt sacensību gaitu vai rezultātu, jāsoda_____.

Salīdzinot piedāvāto normas modeli un Latvijas regulējumu, secināms, ka šī norma ir plašāka, jo Krimināllikuma 212.¹ pants attiecināms uz sporta organizāciju rīkotām sacensībām. Kā arī Latvijas tiesību norma paredz atbildību bez nepamatota labuma došanas vai gūšanas, panta otrajā un trešajā daļā noteiktas kvalificējošās pazīmes labuma pieņemšana, nodošana, piedāvāšana, liels apmērs, izdarīts organizētā grupā.

Krieviju sporta pasaulē vērtību ievērošanas ziņā neuztver kā pozitīvo piemēru, tās tēlu sabojājuši dopinga skandāli, taču manipulāciju ar sporta sacensībām regulējums ir atzīstams. Kriminālkodeksa 184.panta nosaukums ir “Dalībnieku un organizatoru kukuļošana profesionālās vai izklaides peļņu nesošās sacensībās”. Tas nosaka kriminālatbildību jebkuram, kurš īsteno vai palīdz, vai ierosina īstenot shēmu, kas saistīta ar sportā iesaistīto personu kukuļošanu, lai tie prettiesiski ietekmētu sacensību rezultātu. Piemērojamās sankcijas var būt līdz četriem gadiem ieslodzījumā, soda nauda un konkrētu tiesību ierobežošana. Pants paredz arī atbildību pastiprinošos apstākļus. Kā trūkumu Krievijas regulējumā autore saskata tā attiecināmību tikai uz rezultāta, bet ne uz sacensību gaitas ietekmēšanu.⁷⁸

Francijas Kriminālkodekss nosaka piecu gadu cietumsodu un soda naudu jebkurai personai, kura nepamatoti apsola vai piedāvā tieši vai netieši dāvanas, citus labumus sporta sacensību dalībniekam saistībā ar derībām, lai šis dalībnieks ar darbību vai bezdarbību ietekmētu sacensību gaitu. Tādas pašas sankcijas piemērojamas dalībniekam, kurš pieņem dāvanas, piedāvājumus un citus labumus.⁷⁹ 2012.gadā vairāki Francijas rokasbumbas kluba “Montpellier” spēlētāji tika arestēti par apgalvojumiem, ka ietekmētas spēles. Francijas amatpersonām radās aizdomas, jo tika novērotas iespaidīgas likmes uz ne tik nozīmīgām spēlēm. 2015.gadā astoņiem kluba spēlētājiem tika uzrādītas apsūdzības. Nevienam no pārkāpējiem netika piemērots cietumsods, lai gan prokurors to pieprasīja, bet bija naudas sods un spēļu diskvalifikācijas.⁸⁰

⁷⁸ Уголовный кодекс Российской Федерации. [Krievijas Federācijas Kriminālkodekss] Pieejams: <http://logos-pravo.ru/statya-86-uk-rf-sudimost> [aplūkots 17.04.2019.]

⁷⁹ Criminal Code of the French Republic [Francijas Kriminālkodekss]. Pieejams:file:///C:/Users/user/Downloads/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf [aplūkots 03.04.2019.]

⁸⁰ “Montpellier” spēlētāji arestēti par spēļu sarunāšanu. Pieejams: <https://www.reuters.com/article/us-handball-montpellier/montpellier-players-arrested-over-match-fixing-idUSBRE88TOEN20120930?feedType=RSS&feedName=sportsNews> [aplūkots 03.04.2019.]

Bulgārijā atbildība par manipulācijām ar sporta sacensībām noteikta Kriminālkodeksa nodaļā “Krimināli nodarījumi sportā” 307.pantā. Panta b daļa nosaka, ka jebkuru, kurš pielietojot spēku, krāpšanu, draudus vai citā prettiesiskā veidā panāk, ka cita persona ietekmē sporta organizācijas vadītu sacensību gaitu vai rezultātu, jā soda ar vienu līdz sešus gadus ilgu ieslodzījumu un soda naudu BGN 1000 līdz 10000, ja vien neatļautā darbība neietver vēl citus kriminālus nodarījumus. Panta tālākajās daļās noteikts, ka kriminālatbildība piemērojama ne tikai nepamatota labuma piedāvātājam/devējam, bet identiska arī labuma vai apsoliņuma dot labumu pieņēmējam/pieprasītājam, kā arī tam, kurš nodrošina vai organizē nepamatota labuma piedāvāšanu. Personai, kas darbojas kā starpnieks, paredzēts līdz pat trīs gadu ieslodzījuma termiņš un soda nauda līdz BGN 5000. Panta c daļas 5.punktā paredzēti atbildību mīkstinošie apstākļi, ja pārkāpēji brīvprātīgi informē kompetento amatpersonu par nodarījumu. 307.panta d daļa paredz atbildību pastiprinošus apstākļus, līdz ar to cietumsodu uz laiku no diviem līdz desmit gadiem, piemēram, ja nodarījums ir saistībā ar bīstamu recidīvismu, vai, ja iesaistīta nepilngadīga persona, cietumsods uz laiku no diviem līdz astoņiem gadiem. 307.panta e daļa nosaka tiesas tiesības ierobežot personas tiesības un vainīgā mantas konfiskāciju, 307.panta f daļā noteikta nodarījuma objekta konfiskācija valsts labā, ja tas nav pieejams vai ir atvasināts, monetārs ekvivalents jākonfiscē.⁸¹

Autorei Bulgārijas regulējums šķiet skaidri izprotams un pilnīgs, kā arī sankcijas pamatotas. Polijā regulējums ir ļoti līdzīgs, taču autorei šķiet interesants nosacījums pašās attiecīgo pantu beigās - lietās ar mazāku nozīmi, pārkāpējam jāatbild par nodarījumu ar soda naudu, brīvības ierobežojumu vai ieslodzījumu, kura termiņš nepārsniedz divus gadus.

Grieķijā manipulācijas ar sporta sacensībām regulē atsevišķs Sporta likums, tā 13.pants “Vardarbība stadionos, dopinga, spēļu sarunāšanas un citu noteikumu pārkāpumu apkarošana”. Saskaņā ar minēto pantu, ikvienam, kurš iejaucas, veicot nelegitīmas darbības, ar nodomu ietekmēt sacensību gaitu vai rezultātu, jāsaņem vismaz vienu gadu ilgs cietumsods un jāmaksā soda nauda. Sankcija ir divu gadu cietumsods un soda nauda, ja nodarījums ar to pašu nodomu, bet pieprasīts vai pieņemts kāds labums vai tā apsoliņums, tāds pats soda mērs tam, kurš šo labumu piedāvājis, devis vai apsoliņjis ar sportu saistītajai personai. Paredzēts atbildību pastiprinošs apstāklis - ja spēļu sarunāšana ir saistīta ar likmju izdarīšanu totalizatorā, tad maksimālā piemērojamā sankcija ir

⁸¹ Bulgaria Criminal Code. Pieejams:
file:///C:/Users/user/Downloads/Bulgaria_Criminal_Code_1968_am2017_ENG.pdf
[aplūkots 18.04.2019.]

desmit gadu ieslodzījums. Šajā regulējumā redzams, ka pietiek arī ar nepamatota labuma piedāvāšanu vai apsolišanu, lai tiktu piemērota kriminālatbildība saskaņā ar šo pantu.⁸²

Ķīnā saskaņā ar likuma “Ķīnas cilvēku tiesības fiziskajā kultūrā un sportā” 34.pantu iesaistītajām personām sporta sacensībās ir jāseko godīgu sacensību principam, jāievēro sportiskais gars. Aizliegta krāpšana un ļaunprātīga rīcība savtīgam iznākumam. Šā paša panta otrā daļa nosaka, ka aizliegto vielu un metožu lietošana sportā ir stingri aizliegta. Par aizliegto vielu testēšanu atbildīgajām iestādēm jāveic stingra aizliegto vielu un metožu pārbaude. Ķīnas Kriminālkodeksa 303.pants nosaka kriminālatbildību par iesaistīšanos azartspēlēs vai citu iesaistīšanu, par šādu nodarījumu paredzot līdz trīs gadu ilgu cietumsodu, apcietinājumu, valsts uzraudzību vai soda naudu. 34.panta trešajā daļā noteikts stingrs aizliegums jebkurai organizācijai vai indivīdam iesaistīties ar sporta sacensībām saistītās azartspēļu aktivitātēs.⁸³

3.2. Ārvalstu antidopinga regulējums un tiesu prakse

Ieinteresēto pušu nolūks ir pilnībā likvidēt dopinga pastāvēšanu sportā, tāpēc valstis savos tiesību aktos par Pasaules antidopinga kodeksā noteiktajiem pārkāpumiem ir paredzējušas kriminālatbildību. Piemēram, Austrijā, Francijā un Itālijā ir ieviesti specifiski sporta likumi, kuri nosaka šo atbildību.

Saskaņā ar Austrijas Kriminālkodeksa 147.paragrāfu, jebkura persona, kura veic krāpšanu, ar kuru radīts vairāk kā neliels kaitējums, izmantojot aizliegtās vielas vai aizliegtās metodes, kuras noteiktas Eiropas Antidopinga konvencijā, var saņemt līdz pat trīs gadiem ilgu cietumsodu. Ja ar aizliegto substāncu vai metožu lietošanas pārkāpumu radīts kaitējums, kas pārsniedz 50 000 *euro*, maksimālais spriedumā noteiktais soda apmērs palielinās līdz desmit gadiem ieslodzījumā.⁸⁴

Itālijā likums "Veselības aizsardzība sporta aktivitātēs un dopinga apkarošanas disciplīna" nosaka trīs veidu kriminālu dopinga lietošanu. Pirmie divi pārkāpumu veidi skar gan sportistus, gan palīgpersonālu, kas nodrošina sportistu ar aizliegtām vielām, ar mērķi uzlabot sportista konkurētspēju vai modificēt dopinga testa rezultātus. Sankcijas par šiem pārkāpumiem noteiktas šādas: no trīs mēnešu līdz trīs gadu ieslodzījumam un soda nauda no 2580 *euro* līdz 51 645 *euro*. Trešais sankciju veids ir vērsts pret nelegāliem piegādātājiem, kuri nodarbojas ar Pasaules Antidopinga kodeksā noteikto aizliegto vielu tirdzniecību ārpus oficiālajiem izplatīšanas kanāliem.

⁸² UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation. [aplūkots 18.04.2019.]

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Strafgesetzbuch [Vācijas Krimināllikums]. Pieejams: <https://www.jusline.at/gesetz/stgb/paragraf/147> [aplūkots 05.03.2019.]

Cietumsods, kuru var piemērot par šo pārkāpumu ir no diviem līdz sešiem gadiem un soda nauda no 5 164 *euro* līdz 77 468 *euro*.⁸⁵ Itālijā kriminālās atbildības noteikšana ir radījusi pozitīvu ietekmi, veiktie pasākumi ir bijuši efektīvi, noķerot sportistu atbalsta personāla dalībniekus, kuri glabā vai pārvadā veiktspējas uzlabojošas vielas.⁸⁶

Arī Francijā saskaņā ar Sporta likumu aizliegto vielu un metožu lietošana ir krimināls nodarījums. Turklāt likums nosaka kriminālo atbildību par aizliegto vielu, metožu nodrošināšanu, piegādi un administrēšanu, kā arī nesadarbošanos ar antidopinga izmeklētājiem.

Spānijā saskaņā ar tiesību aktu "Veselības aizsardzība un dopinga apkarošana sportā" (*Disciplina della tutela sanitaria delle attività sportive e della lotta contro il doping*) krimināls pārkāpums ir - izrakstīt, nodrošināt, izsniegt, piegādāt, pārvaldīt, piedāvāt un radīt pieeju aizliegtām vielām, kā arī neautorizētām metodēm, kuru mērķis ir palielināt sportista fiziskās spējas.

Vācijā 2015.gada 10.decembrī pieņemts likums "Pret dopingu sportā" (*Act against doping in sport*), šis likums paredz kriminālatbildības piemērošanu personām, kuras iesaistītas aizliegto vielu aprītē vai lietošanas veicināšanā. Likums kvalificē daudzas ar dopingu saistītas darbības: ražošanu, tirdzniecību, pārvaldīšanu, kā arī vairāk kā neliela daudzuma vielu glabāšanu, par tām piemērojams cietumsods uz laiku līdz trim gadiem. Par aizliegto vielu nodrošināšanu var piespriest cietumsodu uz laiku līdz pat desmit gadiem, ja konstatētas kvalificējošas pazīmes - radīti draudi vairāku personu veselībai, nāves draudi vai nopietns miesas bojājums citai personai vai prettiesiskā rīcība bijusi mantkārīgā nolūkā savā vai citas personas labā.⁸⁷

Sportists par aizliegto vielu vai metožu lietošanu, ar mērķi iegūt priekšrocības attiecībā pret citiem sacensību dalībniekiem, var tikt sodīts, ja iekļaujas kategorijā "organizācijas rīkotu sacensību sportists" vai, ja rīcība rada ievērojamus ienākumus. Par šo pārkāpumu var piemērot cietumsodu uz laiku līdz trim gadiem. Par sniegumu uzlabojošu vielu glabāšanu vai iegādāšanos, ar mērķi radīt sev priekšrocības attiecībā pret citiem sportistiem, subjektam var piemērot līdz diviem gadiem ilgu cietumsodu.⁸⁸ Šis likums regulē arī informācijas apmaiņu starp nacionālajām

⁸⁵ Disciplina della tutela sanitaria delle attività sportive e della lotta contro il *doping* [Veselības aizsardzība un dopinga apkarošana sportā]. Pieejams: <http://www.camera.it/parlam/leggi/003761.htm> [aplūkots 05.03.2019.]

⁸⁶ Michael Long: Criminalising Doping - Is imprisoning athletes really the answer? Pieejams: http://www.sportspromedia.com/opinion/criminalising_doping_is_imprisoning_athletes_really_the_answer [aplūkots 30.02.2019.]

⁸⁷ Deutschland Act against doping in sport [Vācijas likums pret dopingu sportā] . Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_antidopg/englisch_antidopg.html [aplūkots 23.03.2019.]

⁸⁸ Christian Keidel, Nicolas Klein: Should doping in sport be criminalised? A review of Germany's new Anti-Doping Act. Pieejams: <https://www.lawinsport.com/topics/articles/item/should-sports-be-criminalising-doping-a-review-of-germany-s-new-anti-doping-act> [aplūkots 20.02.2019.]

antidopinga organizācijām, tiesām un prokuratūru. Šim faktoram ir pozitīva ietekme personu identificēšanas jautājumā, ātrāk iespējams konstatēt, kuras ir iesaistītas noziedzīgā grupējumā un organizācijā, kas nodarbojas ar dopinga vielu apriti, tas palīdz nodrošināt arī efektīvāku šo organizāciju likvidācijas procesu.

Igaunijā pēc februāra dopinga skandāla slēpošanā apsver iespēju ieviest kriminālatbildību par antidopinga pārkāpumiem, taču pirms lēmuma pieņemšanas aicinot uz diskusiju sporta organizāciju pārstāvjus. Tieslietu ministrijas padomniece Anna Krūsemenda paudusi, ka esošā atbildības sistēma, kas paredz diskvalifikāciju un atbalsta noņemšanu, nav pietiekami stingra.⁸⁹

Bez iepriekš apskatītajām valstīm arī Kiprā, Dānijā, Zviedrijā, Grieķijā, Ungārijā, Īslandē, Luksemburgā, Norvēģijā, Portugālē, Rumānijā, San Marino, Serbijā ir pieņemti speciāli normatīvie akti, kas antidopinga pārkāpumus (trafficking) padara krimināli sodāmus. Tomēr šis nav tikai Eiropas koncepts, arī pārējo pasaules daļu valstis dodas līdzīgā virzienā. (trafficking of WADC Prohibited Substances and Methods) Piemēram, Kongo Demokrātiskā republika, Meksika, Jaunzēlande, Tunisija.⁹⁰

Ķīna vēlas parādīt savu nostāju pret dopingu un jau 2019.gadā plānots pieņemt stingrus pasākumus tā novēršanai, proti, dopinga lietošana tiks kriminalizēta un pārkāpējiem tiks piemērota kriminālatbildība ar reāliem cietumsodiem. Ķīnas Augstākā tiesa izstrādā juridiskās interpretācijas par tiesību aktu piemērošanu krimināllietās, kas saistītas ar dopinga lietošanu, ražošanu, pārdošanu un kontrabandu.⁹¹

2018.gada beigās ASV Senātā iesniedza likumprojektu par dopinga kriminalizēšanu. Interesanti ir attiecināmības noteikumi, kas paredz likuma piemērošanu visās starptautiskajās sacensībās, kur piedalās ASV sportisti, kā arī tajās, ko sponsorē ASV kompānijas. Likumprojekts paredz nodarījuma subjektīvās puses pazīmi - nodoms izdarīt vai mēģinājums izdarīt dopinga krāpšanu, šī pazīme ar aizliegto vielu lietošanu saistītajās lietās būtu grūti pierādāma. Kā sankcijas tiek piedāvāta soda nauda līdz vienam miljonam dolāru un cietumsods līdz desmit gadiem. Inovatīvs risinājums piedāvāts attiecībā uz personām, kuras ietekmējušas cita sportista dopinga

⁸⁹ Galkins G. Igaunijā aicina diskutēt par dopinga lietošanas sportā kriminalizēšanu. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/sports/sporta-politika/igaunija-aicina-diskusiju-par-dopinga-lietosanas-sporta-kriminalizesanu.a311789/> [aplūkots 07.03.2019.]

⁹⁰ Jaan Murphy: Where in the world is doping a crime? Pieejams: https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/FlagPost/2013/April/Where_in_the_world_is_doping_a_crime_doping_in_sports_pt_6 [aplūkots 30.02.2019.]

⁹¹ China to criminalize doping in 2019. Pieejams: <https://www.chinadailyhk.com/articles/175/172/77/1546009389297.html> [aplūkots 23.03.2019.]

lietošana, proti, konkurentiem un pārējām personām izmaksājamas obligātās atlīdzības, kuras nosaka likumi par krāpniecības radītu zaudējumu segšanu.⁹² Pēc autores domām, konkrēti šāds regulējums nebūtu apstiprināms, jo ietekmētu arī ļoti daudz citu valstu sportistus, bet ideja, ka ASV ir jāveic pārmaiņas regulējumā attiecībā uz dopinga lietošanu ir pamatota, jo profesionālajās līgās šajā ziņā ir diezgan liela visatļautība.

Pasaules Antidopinga aģentūra uzskata, ka antidopinga noteikumu pārkāpumiem nevajadzētu kļūt par kriminālpārkāpumu. Neskatoties uz to, WADA iedrošina valdības ieviest normatīvos aktus, kas sodītu personas, kuras nodarbojas ar aizliegto vielu tirdzniecību un izplatīšanu, un nogādā aizliegtās vielas sportista rīcībā.⁹³ Francijā, Itālijā, Austrijā un Vācijā kā kriminālpārkāpums ir kvalificēts ne tikai aizliegto vielu piegādāšana un transportēšana, bet arī lietošana. Austrijā un Vācijā personu, kura ar dopinga lietošanu gūst finansiālu labumu, soda, pamatojoties uz krāpšanu. Tajā pat laikā liberālisms nosaka, ka rīcība būtu jāuzskata par kriminālpārkāpumu, tikai tad, ja nepieciešams aizsargāt citus no tieša kaitējuma, kurš nodarīts subjekta neatļautas darbības rezultātā.⁹⁴ Autore uzskata, ka sportists, izmantojot neatļautus paņēmienus, tādā veidā palielinot ķermeņa veiktspēju un radot priekšrocības attiecībā pret citiem, nodara kaitējumu sacensību oponentiem. Principā to var traktēt kā uzvaras atņemšanu pretlikumīgā veidā, no uzvaras nereti izriet arī ievērojami finansiāli labumi, kas antidopinga pārkāpumus liek sasaistīt ar krāpšanu.

Noteiktais regulējums ir novērojams arī tiesu praksē, gan Austrijā, gan Itālijā bijušas vairākas ievērojamas krimināllietas par dopinga lietošanu. Austrijas tiesa notiesāja atvaļināta austriešu velobraucēja Bernarda Kohla bijušo menedžeri Stefanu Matšineru ar 15 mēnešiem cietumā par asins dopinga, kas izpaužas kā skābekli saturošu asiņu injekcija sportistam pirms sacensībām, un dopinga produktu pārdošanu. Menedžeris tika atzīts par vainīgu EPO, insulīna, testosterona un augšanas hormonu došanā minētajam sportistam, viņa bijušajam komandas biedram Markusam Zbergam, triatlonistei Lisai Huetthalerei un vēl pieciem nenosauktiem sportistiem četrus gadu periodā. Matšiners atzina apsūdzības, bet teica, ka pārtraucis veikt šīs aktivitātes, kad Austrijā tās kļuvas par krimināli sodāmu pārkāpumu ar iespējamu cietumsodu līdz pat pieciem gadiem.

⁹² ASV senātā pieprasa dopinga kriminalizāciju. Pieejams: https://www.delfi.lv/sports/news/other_kinds/other/asv-senata-pieprasa-dopinga-kriminalizaciju.d?id=50686681 [aplūkots 22.03.2019.]

⁹³ WADA Statement on the Criminalization of Doping in Sport. Pieejams: <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2015-10/wada-statement-on-the-criminalization-of-doping-in-sport> [aplūkots 13.03.2019.]

⁹⁴ Claire Sumner. The spirit of sport: the case for criminalisation of doping in the UK. *The International Sports Law Journal*, 2017, Vol.16. Pieejams: <https://rd.springer.com/article/10.1007/s40318-016-0103-2> [aplūkots 05.03.2019.]

Velobraucējs Kohls, esot liecinieks, noliedza menedžera teikto un apgalvoja, ka asins dopings tika izmantots arī pēc minētā darbību pārtraukšanas brīža. Sportists izcīnīja nozīmīgu panākumu Tour de France sacensībās, taču vēlāk atzinās aizliegto vielu lietošanā, kā rezultātā tika diskvalificēts uz diviem gadiem.⁹⁵

Austriešu biatlona trenerim tika piespriests daļēji nosacīts 15 mēnešu cietumsods par tirgošanos ar Pasaules Antidopinga kodeksā noteiktajām aizliegtajām vielām un metodēm. Saistībā ar šo pašu lietu austriešu distanču slēpotājam tika piespriests 4 mēnešu nosacīts cietumsods par nepatiesas liecības sniegšanu. Persona noliedza piedalīšanos minētā biatlona trenera darbībās ar asins dopingu.⁹⁶

Antidopinga noteikumus mēdz pārkāpt ne tikai individuālo sporta veidu pārstāvji, bet arī komandu sportisti vai tuvu stāvošas personas. Piemēram, Itālijas slavenā futbola kluba Juventus fizioterapeits un menedžeris tika atzīti par vainīgiem Itālijas Augstākajā tiesā sakarā ar krāpšanu sportā - aizliegto vielu nelegālai veiktspēju palielināšanai iegādāšanos un administrēšanu.

Šā gada februārī distanču slēpošanas pasaules čempionāta laikā Austrijas un Vācijas policija veica kratīšanu un aizturēja deviņas iesaistītās personas. Austrijas policija ziņo, ka ar šiem reidiem iznīcināts starptautisks dopinga tīkls. Operācijas nosaukums bijis "Operation Bloodletting" un tās virzītāja bijusi kāda noziedzīga organizācija, kuras sastāvā arī sporta ārsti. Aizturēti dažādu valstu pārstāvji, tai skaitā divi igauņu slēpotāji. Personas nodarbojušās ar asins dopingu, asinsanalīžu viltošanu augsta līmeņa sportistiem un ar šīm darbībām guvušas mantisku labumu.⁹⁷ Austriešu riteņbraucējs Georgs Praidlers, kā pats atzina, šajā shēmā bija iesaistījies kā asins donors.⁹⁸ Kriminālizmeklētājs Dīters Cefans paudis pārliecību, ka sekos vēl atzīšanās no iesaistīto puses, jo tie nevēlas tikt aizturēti.⁹⁹ Par asins pārliešanas izmantošanu tika aizturēti un atzinās arī divi igauņu distanču slēpotāji- A.Vērpalu un K.Tammjervs, pēc tam atzinās arī A.Kerps. Igaunijas prokuratūra

⁹⁵ Stefan Matschiner jailed in doping case. Pieejams: <http://www.espn.com/olympics/cycling/news/story?id=5673691> [aplūkots 12.03.2019.]

⁹⁶ Mikhail Botvinov gets 4-month term. Pieejams:

http://www.espn.com/olympics/skiing/story/_/id/7910678/mikhail-botvinov-given-suspended-four-month-prison-term-giving-false-testimony-doping-case [aplūkots 12.03.2019.]

⁹⁷ Jauns dopinga skandāls slēpošanā, starp aizturētajiem esot arī igauņi. LETA. Pieejams: <https://www.la.lv/jauns-dopinga-skandals-sleposana-starp-aizturetajiem-esot-ari-igauņi> [aplūkots 25.03.2019.]

⁹⁸ Austrijas riteņbraucējs Praidlers atzīstas dalībā vērēnīgajā dopinga shēmā. LETA. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/sports/citi/austrijas-ritenbraucejs-praidlers-atzistas-daliba-verienigaja-dopinga-shema-14215557?fbclid=IwAR0YbwN3zdwlgHzQpOEMiz547MM1Y3KB8xvnObIpFavU6SGljupKQGQmcrg> [aplūkots 22.03.2019.]

⁹⁹ Atkārtoti aizturēts austriešu distanču slēpotājs, kurš ieņēma svarīgu lomu dopinga skandālā. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/sports/ziemas-sports/atkartoti-aizturets-austriesu-distancu-slepotajs-kurs-ienema-svarigu-lomu-dopinga-skandala-14215634> [aplūkots 22.03.2019.]

par šo trīs sportistu pamudināšanu lietot dopingu aizdomās tur treneri Mati Alaveru, ko viņš arī apstiprinājis.¹⁰⁰

Kā minēts vienā no tiesu prakses piemēriem, pārkāpumu izdarījusī persona paziņoja, ka pretlikumīgās darbības ir pārtraukusi, kad par tām tika noteikta kriminālā atbildība. Novērotas tendences, ka persona, aptverot iespēju tikt ieslodzītām, biežāk sadarbojas ar antidopinga iestādēm. Līdz ar to var uzskatīt, ka antidopinga noteikumu pārkāpumu kriminalizēšana būtu preventīvs līdzeklis šajā jomā. Latvijai vajadzētu ņemt vērā labo prakšu piemērus, izstrādājot un īstenojot pasākumus, kuru mērķis ir ierobežot dopinga vielu apriti un pieejamību.

Izanalizējot ārvalstu krimināltiesisko regulējumu antidopinga un manipulāciju ar sporta sacensībām novēršanas jomā, redzams, ka abi pārkāpumi netiek iekļauti vienā tiesību normā. Autorei šķiet vērtīgi aplūkots dopinga lietošanu kā vienu no manipulāciju ar sporta sacensībām veidiem, taču starptautiski pārkāpumi tiek nošķirti. Visbiežāk tie paredzēti atsevišķās normās kriminālkodeksā, krimināllikumā vai sporta likumā, izplatīta prakse ir ieviest atsevišķu tiesību aktu, biežāk dopinga apkarošanas gadījumā. Lai gan nodarījumu primārie mērķi ir atšķirīgi, tomēr ietekme ir līdzīga, aizskartas identiskas sporta pamatvērtības.

¹⁰⁰ BNS. Tammjarv says used sponsor money to buy doping. Pieejams: <https://news.postimees.ee/6535228/tammjarv-says-used-sponsor-money-to-buy-doping> [aplūkots 22.03.2019.]

KOPSAVILKUMS

1. Gan antidopinga noteikumu pārkāpumi, gan manipulācijas ar sporta sacensībām ir pretēji sporta pamatprincipiem, t.i. godīga cīņa, cieņa pret pretinieku, kā arī tiek bojāts sporta koptēls.
2. Manipulācijās ar sporta sacensībām, prettiesiski ietekmējot sacensību gaitu vai rezultātu, mērķis galvenokārt ir gūt materiālu labumu, taču aizliegtu vielu vai metožu, piemēram, iegūto paraugu bojāšana, manipulācijas ar asinīm vai injekcijas, lietošanas gadījumā primārais ir spēju uzlabošana un sportiskais panākums.
3. Saskaņā ar Krimināllikuma 212.¹ panta pirmo daļu par manipulēšanu ar sporta sacensību rezultātiem vai gaitu piemērojama kriminālatbildība arī tad, ja darbība nav saistīta ar materiāla labuma gūšanu. Būtisks arguments dopinga kriminalizēšanas pamatotībai.
4. Manipulāciju ar sporta sacensībām gadījumos ir runa par lieliem naudas līdzekļiem, turpretim dopinga jomā varētu šķīst, ka materiālais aspekts nemaz nav iesaistīts, bet tā nav, jo labākam sportiskajam sniegunam seko uzvaras un daudzās sacensībās par to pienākas materiāls labums. Par godalgām visaugstākā līmeņa sacensībās sportisti saņem naudas balvas vairāku desmitu tūkstošu apmērā, kā arī tiek slēgti vai piedāvāti reklāmas līgumi, kas nereti ir ļoti vērtīgi.
5. Aizliegtās vielas un metodes var radīt ļoti nopietnus blakus efektus, nodarot būtisku kaitējumu sportista veselībai, tāpēc ir ļoti svarīgi izskaust dopinga lietošanu tieši amatieru starpā un tautas sportā, kur tas ir izplatīts.
6. Dopinga lietošanu arī var uztvert par sacensību gaitas prettiesisku ietekmēšanu. Tikai sacensībās izpaužas nodarījuma sekas, jo pats pārkāpums parasti ir veikts pirms sacensībām, proti, lietotas aizliegtās vielas vai metodes.
7. Antidopinga noteikumu pārkāpuma gadījumos ir iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšana aiz neuzmanības, bet manipulācijas ar sporta sacensībām var veikt tikai ar nodomu, t.i., tīši.
8. Atbildības par manipulācijām ar sporta sacensībām regulējums Latvijā ir atbilstošs starptautiskajām prasībām un parakstītajām Konvencijām.
9. Krimināllikuma 212.¹ pants ir formulēts saskaņā ar izstrādātajām vadlīnijām, tas ir gana labs un piemērojams, skatot to kopā ar Sporta likuma 6. un 10.pantu, kurā definēti

Krimināllikuma pantā lietotie jēdzieni. Spriedumu neesamības iemesls nav normas neskaidrība.

10. Ņemot vērā 2002.gada likumprojektu par grozījumiem Krimināllikumā, kuru sagatavoja atsevišķa Saeimas deputātu grupa, konsultējoties ar Latvijas Olimpisko komiteju un Latvijas Sporta Federāciju padomi un ārvalstu regulējumu, autore ierosina papildināt Krimināllikumu ar 256.¹ un 256.² pantu.

256.¹ pants. Aizliegto dopinga vielu un metožu lietošana, tā veicināšana un izplatīšana.

(1) Par sniegumu uzlabojošu vielu iegādāšanos vai glabāšanu, ar mērķi palielināt savu veikspēju un izredzes uz uzvaru sporta organizācijas rīkotās sacensībās - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par dopinga vielu un metožu izplatīšanu un lietošanas veicināšanu – tirgošanu, izrakstīšanu, ievadīšanu, ražošanu, pamudināšanu lietot, izsniegšanu, pārvaldīšanu – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(3) Par otrajā daļā minētajām darbībām, ja tās izdarījusi organizēta grupa, vai ja ievadīšana notikusi pret personas gribu, tai nezinot vai pielietojot vardarbību, - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem.

(4) Par aizliegto dopinga vielu un metožu nodrošināšanu lielā apmērā vai ja nodrošināšanas rezultātā apdraudēta vairāku personu veselība vai dzīvība, vai izraisītas smagas sekas, - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem.

256.² pants. Personu atbrīvošana no kriminālatbildības par dopinga vielu apriti.

Persona, kura labprātīgi sniedz informāciju par aizliegto dopinga vielu iegādāšanos, izgatavošanu, glabāšanu, pārvadāšanu, tiek atbrīvota no kriminālatbildības par veikspējas uzlabojošo līdzekļu iegādāšanos, izgatavošanu, glabāšanu vai pārvadāšanu.

11. Krimināltiesību normu izmantošana varētu izsaukt problēmas, kas saistītas ar pierādīšanas principu, jo krimināltiesībās strādā pēc fundamentālā principa “nevainīgs, kamēr nav pierādīta vaina”. Iespējama subjektīvās puses noteikšanas problēma, jo nereti pozitīvas dopinga analīzes tiek konstatētas sportista nolaidības dēļ.

12. Pasaules Antidopinga aģentūra rīkojas saskaņā ar “stingro atbildību”- ja pārbaudē sportista organismā tiek konstatēta aizliegtā viela, sportists tiek nekavējoties diskvalificēts, neatkarīgi no vainas apmēra.
13. Pirms kriminālatbildības noteikšanas par antidopinga pārkāpumiem, jāveic vairāk izglītojošu programmu un informatīvu kampaņu, ko paredz Eiropas Padomes Antidopinga konvencijas 6.panta pirmā daļa.
14. Raugoties no ārvalstu pieredzes, piemēram, Itālijas un Austrijas, kriminālatbildība būtu efektīvāks līdzeklis nekā diskvalifikācija uz laiku no sacensībām un rezultātu anulēšana. Šajās valstīs notikušas daudzas atzīšanās dalībā dopinga shēmās, pamatojot to ar nevēlēšanos tikt apsūdzētiem- sadarbošanās samazina kriminālatbildības apmēru vai izslēdz to pilnībā.
15. Speciālu normu paredzēšana Krimināllikumā ir ar preventīvu nozīmi, jo redzot skaidru norādi uz atbildību par konkrēto pārkāpumu, persona apzinās, ka atklāšanas gadījumā tiks sodīta.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Aizvadīts seminārs par manipulācijām sportā. Pieejams:
<https://lsfp.lv/jaunumi/zinas/aizvadits-seminars-par-manipulacijam-sporta> [aplūkots 03.03.2019.]
2. ASV senātā pieprasa dopinga kriminalizāciju.
Pieejams:https://www.delfi.lv/sports/news/other_kinds/other/asv-senata-pieprasa-dopinga-kriminalizaciju.d?id=50686681 [aplūkots 22.03.2019.]
3. Austrijas riteņbraucējs Praidlers atzīstas dalībā vērienīgajā dopinga shēmā. LETA.
Pieejams: https://www.diena.lv/raksts/sports/citi/austrijas-ritenbraucejs-praidlers-atzistas-daliba-verienigaja-dopinga-shema-14215557?fbclid=IwAR0YbwN3zdw1gHzQpOEMiz547MM1Y3KB8xvnObIpFavU6SGI_jupKQGQmcrq [aplūkots 22.03.2019.]
4. Dimants M. Dopinga kontroles procesā un rezultātu pārvaldībā piemērojamās tiesību normas. Jurista Vārds, 2016, Nr.33 (936)
5. Diskvalifikācijas un konstatētie antidopinga noteikumu pārkāpumi. Pieejams:
<https://antidopings.gov.lv/antidopings/diskvalifikācijas-un-konstatētie-antidopinga-noteikumu-parkapumi> [aplūkots 24.03.2019.]
6. Drēziņš A. Nāves sērga Latvijas sportā. Pieejams:<http://www.la.lv/naves-serga-latvijas-sporta-lai-noladeta-ta-diena-kad-aizvedu-delu-uz-klubu> [aplūkots 11.04.2019.]
7. Eliņš R. Sākta izmeklēšana par aizdomīgām likmēm “Lietkabeļa” čempionu līgas spēlēs.
Pieejams: <http://sportacentrs.com/basketbols/eirokausi/04022019-sakta-izmeklesana-par-aizdomigam-likmem-1?fbclid=IwAR1GHnDhavW1LV691kAkduOHGaU4fLWUZNsO6k96QPBLEhNyREF-OYLzw> [aplūkots 17.04.2019.]
8. Futbola spēļu sarunāšanas lietā policija lūgusi uzsākt kriminālvajāšanu pret divām personām: Valsts policijas preses relīze.
Pieejams:<https://lvportals.lv/dienaskartiba/284592-futbola-spelu-sarunasanas-lieta-policija-lugusi-uzsakt-kriminalvajasanu-pret-divam-personam-2017> [aplūkots 27.02.2019.]

9. Galkins G. Igaunijā aicina diskutēt par dopinga lietošanas sportā kriminalizēšanu. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/sports/sporta-politika/igaunija-aicina-diskutet-par-dopinga-lietosanas-sporta-kriminalizesanu.a311789/> [aplūkots 07.03.2019.]
10. Gatis Berķis: Antidopinga noteikumi- ļoti stingri gan Latvijā, gan pasaulē. Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/254791-antidopinga-noteikumi-loti-stingri-gan-latvija-gan-pasaule-2013> [aplūkots 13.02.2019.]
11. Izglītības ministrijas Informatīvais ziņojums Par Eiropas Padomes Konvencijas pret manipulācijām ar sporta sacensībām parakstīšanu. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40435942> [aplūkots 25.02.2019.]
12. Jauns dopinga skandāls slēpošanā, starp aizturētajiem esot arī igauņi. LETA. Pieejams: <https://www.la.lv/jauns-dopinga-skandals-sleposana-starp-aizturetajiem-esot-ari-igauni> [aplūkots 25.03.2019.]
13. Juridiskā komisija konceptuāli atbalsta pastiprinātu kriminālatbildību par spēļu ‘sarunāšanu’ sportā. Jurista Vārds, 2015. Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/267356-juridiska-komisija-konceptuali-atbalsta-pastiprinatu-kriminalatbildibu-par-spelu-sarunasanu-sporta/> [aplūkots 22.02.2019.]
14. Kas ir dopings? Pieejams: <http://www.vsmc.gov.lv/kas-ir-dopings/> [aplūkots 26.04.2019.]
15. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa), Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 368.lpp.
16. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināltiesības. Sevišķā daļa, trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 762.lpp.
17. Krūmiņš M. Pārdomas par sportu un dopingu. Jurista Vārds, 2016, Nr.33 (936)
18. Latvijas Basketbola savienības valdes sēžu protokoli, 2017, 68.lpp. Pieejams: https://basket.lv/documents/33ed0-valdes_protokoli_2017.pdf [aplūkots 30.03.2019.]
19. Krūmiņš M. Sportista tiesības uz informāciju. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 6.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums ‘Konstitucionālās vērtības mūsdienu tiesiskajā telpā’ Rīgā: LU Akadēmiskais apgāds, 2016, 473.- 481.lpp.
20. LSFP Strīdu izskatīšanas (apelācijas) komisija. Pieejams: <https://lsfp.lv/lsfp/komisijas> [aplūkots 23.05.2019.]
21. Valdība atbalsta Antidopinga biroja izveidi. LETA. <http://nra.lv/politika/234392-valdiba-atbalsta-antidopinga-biroja-izveidi.htm> [aplūkots 17.03.2019.]

22. Virslīgas izpilddirektors: Pilnīgi skaidrs, ka “Babītes” spēle Ziemas kausā bija sarunāta. LETA. Pieejams: <https://www.tvnet.lv/4587558/virsligas-izpilddirektors-pilnigi-skaidrs-ka-babites-spele-ziemas-kausa-bija-sarunata> [aplūkots 27.02.2019.]
23. Luksa M. Par godīgām sporta sacensībām bez noziedzīgas tirgošanās. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/273465-par-godigam-sporta-sacensibam-bez-noziedzigas-tirgosanas-2015> [aplūkots 06.01.2019.]
24. Matule S. Sports un tiesības no jurista skatpunkta. Jurista Vārds, 2016, Nr.33 (936)
25. Megnis I. 2018.gadā Latvijā konstatētas 13 pozitīvas dopinga analīzes. Pieejams: http://sportacentrs.com/ziemas_sports/sorttreks/19032019-pern_latvija_bijusi_18_dopinga_gadijumi [aplūkots 20.03.2019.]
26. “Montpellier” spēlētāji arestēti par spēļu sarunāšanu. Pieejams: <https://www.reuters.com/article/us-handball-montpellier/montpellier-players-arrested-over-match-fixing-idUSBRE88T0EN20120930?feedType=RSS&feedName=sportsNews> [aplūkots 03.04.2019.]
27. Parakstīta Eiropas Padomes Konvencija pret manipulācijām ar sporta sacensībām. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/2713-parakstita-eiropas-padomes-konvencija-pret-manipulacijam-ar-sporta-sacensibam> [aplūkots 22.02.2019.]
28. Par manipulācijām sportā noteiks kriminālatbildību. Jurista vārds, 2015, Nr. 35 (887)
29. Plāno uzlabot antidopinga sistēmu. Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/plano-uzlabot-antidopinga-sistemu> [aplūkots 15.03.2019.]
30. Saeimas preses dienests. Pieejams: <http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/24394-janis-upenieks-nav-pielaujams-ka-latvija-dopinga-kontroles-joma-par-paris-gadiem-atpaliek-no-tendenc> [aplūkots 14.03.2019.]
31. Siliņš M. Lbs par spēļu rezultātu ietekmēšanu diskvalificē pirmo spēlētāju. Pieejams: <https://www.la.lv/lbs-par-spelu-rezultatu-ietekmesanu-diskvalifice-pirmo-speletaju> [aplūkots 03.04.2019.]
32. Andrews E. The Black Sox Baseball Scandal. Pieejams: <https://www.history.com/news/the-black-sox-baseball-scandal-95-years-ago> [aplūkots 16.04.2019.]

33. BNS. Tammjarv says used sponsor money to buy doping. Pieejams:
<https://news.postimees.ee/6535228/tammjarv-says-used-sponsor-money-to-buy-doping>
 [aplūkots 22.03.2019.]
34. China to criminalize doping in 2019. Pieejams:
<https://www.chinadailyhk.com/articles/175/172/77/1546009389297.html> [aplūkots
 23.03.2019.]
35. Christian Keidel, Nicolas Klein: Should doping in sport be criminalised? A review of
 Germany's new Anti-Doping Act. Pieejams:
<https://www.lawinsport.com/topics/articles/item/should-sports-be-criminalising-doping-a-review-of-germany-s-new-anti-doping-act> [aplūkots 20.02.2019.]
36. Claire Sumner. The spirit of sport: the case for criminalisation of doping in the UK. The
 International Sports Law Journal, 2017, Vol.16. Pieejams:
<https://rd.springer.com/article/10.1007/s40318-016-0103-2> [aplūkots 05.03.2019.]
37. Convention on the Manipulation of Sports Competitions. Network of National Platforms
 (Group of Copenhagen) Explanatory note. Pieejams:<https://rm.coe.int/explanatory-note-convention-on-the-manipulation-of-sports-competitions/1680723837> [aplūkots
 12.03.2019.]
38. David Mottram: Why do athletes take drugs? Pieejams:
<http://www.aspetar.com/journal/viewarticle.aspx?id=100#.WxL6t58zBIU> [aplūkots
 27.02.2019.]
39. Interpol, International Olympic committee. Handbook of protecting sport from
 competition manipulation, Lausanne, 2016, pp. 30.
 Pieejams:[file:///C:/Users/user/Downloads/INTERPOL-
 IOC%20Handbook%20on%20Protecting%20Sport%20from%20Competition%20Manipulation.pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/INTERPOL-IOC%20Handbook%20on%20Protecting%20Sport%20from%20Competition%20Manipulation.pdf) [aplūkots 20.02.2019.]
40. Jaan Murphy: Where in the world is doping a crime? Pieejams:
https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/FlagPost/2013/April/Where_in_the_world_is_doping_a_crime_doping_in_sports_p_t_6 [aplūkots 30.02.2019.]
41. Match- fixing in sport. A mapping of criminal law provisions in EU 27, 2012. Pieejams:
http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/studies/study-sports-fraud-final-version_en.pdf
 [aplūkots 16.04.2019.]

42. Michael Long: Criminalising Doping - Is imprisoning athletes really the answer? Pieejams: http://www.sportspromedia.com/opinion/criminalising_doping_is_imprisoning_athletes_really_the_answer [aplūkots 30.02.2019.]
43. Mikhail Botvinov gets 4-month term. Pieejams: http://www.espn.com/olympics/skiing/story/_/id/7910678/mikhail-botvinov-given-suspended-four-month-prison-term-giving-false-testimony-doping-case [aplūkots 12.03.2019.]
44. Moston S. and Engelberg T. Detecting Doping in Sport, New York: Routledge, 2017, pp. 122.-123.
45. Operation VETO- the largest match-fixing investigation in Europe. Pieejams: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20130206_01_en [aplūkots 13.03.2019.]
46. Stefan Matschiner jailed in doping case. Pieejams: <http://www.espn.com/olympics/cycling/news/story?id=5673691> [aplūkots 12.03.2019.]
47. UNODC, International Olympic committee. Criminal law provisions for the prosecution of competition manipulation, 2017.
Pieejams: <https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2017/UNODC-IOC-Study.pdf?fbclid=IwAR3aZKD018Mic2dBS8qPriV7iYm8bP8EfxKfcwDfqqrN5sli38ShCwWhRZk> [aplūkots 13.03.2019.]
48. WADA Statement on the Criminalization of Doping in Sport. Pieejams: <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2015-10/wada-statement-on-the-criminalization-of-doping-in-sport> [aplūkots 13.03.2019.]

Normatīvie akti

1. Pasaules Antidopinga kodekss. Apstiprināts Monreālā 01.05.2016. [03.02.2019. red.]
2. Starptautiskā konvencija pret dopingu sportā. Apstiprināta Parīzē 19.10.2005. [03.02.2019 red.]
3. Eiropas Padomes Antidopinga konvencija. Parakstīta Strasbūrā 16.11.1989. [04.02.2019. red.]
4. Eiropas Padomes Konvencija pret manipulācijām ar sporta sacensībām. Parakstīta 18.09.2014. [22.02.2019. red.]
5. Līgums par Eiropas Savienības darbību. Pieņemts Lisabonā 13.12.2007. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> [27.02.2019. red.]

6. Grozījumi sporta likumā: LV likums. Pieņemts 24.05.2018. [20.02.2019. red.]
7. Krimināllikums: LV likums. Pieņemts: 17.06.1998. [02.02.2019. red.]
8. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LV likums. Pieņemts 07.12.1984. [12.03.2019. red.]
9. Par Eiropas padomes Antidopinga Konvenciju Nr.135: LV likums. Pieņemts 17.12.1996. [13.02.2019. red.]
10. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LV likums. Pieņemts 15.10.1998. [12.02.2019. red.]
11. Par Starptautisko konvenciju pret dopingu sportā: LV likums. Pieņemts 23.02.2006. [11.03.2019. red.]
12. Sporta likums: LV likums. Pieņemts 24.10.2002. [25.02.2019. red.]
13. Rīkojums par darba grupu: Ministru prezidenta 2007.gada 26.novembra rīkojums Nr.595. [11.07.2008. red.]
14. Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem: Ministru kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumi nr.847. [12.04.2019. red.]
15. Grozījumi Krimināllikumā: Saeimas deputātu grupas 2002.gada 19.jūnija likumprojekts Nr. 1327. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/64142> [aplūkots 24.02.2019.]
16. Likumprojekts "Grozījumi Sporta likumā". Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40442670&mode=mk&date=2018-01-16> [aplūkots 22.02.2019.]
17. Ministru kabineta sēdes 18.09.2017. protokols, 28.paragrāfs. pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2007-09-18> [aplūkots 11.03.2019.]
18. Lausanne Declaration [Lozannas deklarācija]. Parakstīta Šveicē 04.02.1999. Pieejams: https://www.wada.ama.org/sites/default/files/resources/files/lausanne_declaration_on_doping_in_sport.pdf [aplūkots 27.02.2019.]
19. Copenhagen Declaration [Kopenhāģenas deklarācija]. Apstiprināta Kopenhāģenā 05.03.2003. Pieejams: <https://www.wada-ama.org/en/resources/world-anti-doping-program/copenhagen-declaration> [aplūkots 27.02.2019.]
20. Olympic Movement Code on the Prevention of the Manipulation of Competitions [Olimpiskās kustības kodekss manipulāciju ar sporta sacensībām novēršanai]. Pieņemts

2016.gadā. Pieejams:

https://stillmed.olympic.org/Documents/Commissions_PDFfiles/Ethics/olympic_movement_code_on_the_prevention_of_the_manipulation_of_competitions-2015-en.pdf [aplūkots 04.03.2019.]

21. Bulgaria Criminal Code [Bulgārijas Kriminālkodekss]. Pieejams:
file:///C:/Users/user/Downloads/Bulgaria_Criminal_Code_1968_am2017_ENG.pdf
[aplūkots 18.04.2019.]
22. Deutschland Act against doping in sport [Vācijas likums pret dopingu sportā]. Pieejams:
https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_antidopg/englisch_antidopg.html [aplūkots 23.03.2019.]
23. Deutschland Strafgesetzbuch [Vācijas Krimināllikums]. Pieejams:
<https://www.jusline.at/gesetz/stgb/paragraf/147> [aplūkots 16.04.2019.]
24. Disciplina della tutela sanitaria delle attività sportive e della lotta contro il *doping* [Veselības aizsardzība un dopinga apkarošana sportā]. Pieejams:
<http://www.camera.it/parlam/leggi/00376l.htm> [aplūkots 05.03.2019.]
25. Criminal Code of the French Republic [Francijas Kriminālkodekss].
Pieejams:file:///C:/Users/user/Downloads/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf [aplūkots 03.04.2019.]
26. Criminal Code of the Republic Malta [Maltas Kriminālkodekss]. Pieejams:
file:///C:/Users/user/Downloads/Malta_Criminal_Code_am2018_en.pdf [aplūkots 10.04.2019.]
27. Criminal Code of the Kingdom of Spain [Spānijas Kriminālkodekss]. Pieejams:
file:///C:/Users/user/Downloads/Spain_CC_am2013_en.pdf [aplūkots 15.04.2019.]
28. Уголовный кодекс Российской Федерации. [Krievijas Federācijas Kriminālkodekss]
Pieejams: <http://logos-pravo.ru/statya-86-uk-rf-sudimost> [aplūkots 17.04.2019.]

Tiesu prakse

1. Sporta arbitrāžas spriedums lietā CAS 2010/A/2172 Mr Oleg Oriekhov v/ UEFA Pieejams:
http://www.centrostudisport.it/PDF/TAS_CAS_ULTIMO/65.pdf [aplūkots 16.04.2019.]

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs “Atbildība par nelikumīgām darbībām sportā” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Alise Bruzinska

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr. Iur. prof. Valentija Liholaja _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 20.05.2019.

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: _____